

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Monika Fikarová

Nezaměstnanost a její dopady na život člověka

Prohlašuji, že tuto bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, s použitím uvedené odborné literatury.

V Přerově dne 20. 3. 2016

Monika Fikarová

Poděkování

Velice děkuji paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D., za její cenné rady a čas, který mi věnovala při zpracování mé bakalářské práce. Poděkování patří také mojí mamince a přátelům, kteří se mnou měli během studia svatou trpělivost.

Obrázek č. 1: Nezaměstnanost

Převzato z: http://byznys.lidovky.cz/v-eurozone-je-bez-prace-rekordnich-11-9-procent-lidi-fve-/firmy-trhy.aspx?c=A130301_111231_firmy-trhy_vsv

***„Proti trampotám života dal Bůh člověku tři věci - naději, spánek
a smích.“***

Immanuel Kant

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Monika Fikarová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Nezaměstnanost a její dopady na život člověka
Název v angličtině:	Unemployment and its impacts on human life
Anotace práce:	Tématem práce je nezaměstnanost a její dopady na lidský život. Teoretická část pojednává o jedinečném významu práce pro člověka. Následuje základní definice trhu práce a s ní související historie nezaměstnanosti ČR ve spojitosti se vstupem do EU. Dále práce charakterizuje jednotlivé druhy nezaměstnanosti, její rizikové skupiny, fáze nezaměstnanosti a v neposlední řadě její zdravotní, sociální či jiné dopady na život jedince. Výzkumná část bakalářské práce obsahuje vlastní kvalitativní výzkum. Jeho hlavním cílem je, za použití metody rozhovoru s pěti respondenty, získat a analyzovat data, která vypovídají o míře a intenzitě dopadů nezaměstnanosti na člověka.
Klíčová slova:	význam práce, zaměstnání, člověk, život, zdraví, nezaměstnanost, sociální dopady, postoje, kvalita života, dlouhodobá nezaměstnanost, chudoba, společnost, sociálně-patologické jevy, rodina, trh práce, kultura
Anotace v angličtině:	The central theme is unemployment and its impact on human life. The theoretical part discusses the unique importance of work for humans. Following the basic definitions of the labor market and the related unemployment history of the Czech Republic in connection with the entry into the EU. The work also describes the various types of unemployment, the high-risk groups, phases of unemployment and not least its health, social and other impacts on the lives of individuals. The research part includes qualitative research. Its main objective is using interview methods with five respondents, retrieve and analyze data that indicate the extent and intensity of the impact of unemployment on people.
Klíčová slova v angličtině:	the importance of work, employment, human, life, health, unemployment, social impacts, attitude, quality of life, long-term unemployment, poverty, society, socio-pathological phenomena, family, labor market, culture

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Rozhovor s respondentem č. 1 Příloha č. 2: Rozhovor s respondentem č. 2 Příloha č. 3: Rozhovor s respondentem č. 3 Příloha č. 4: Rozhovor s respondentem č. 4 Příloha č. 5: Rozhovor s respondentem č. 5
Rozsah práce:	61 stran + přílohy
Jazyk práce:	Český

OBSAH

ÚVOD	9
1. PRÁCE A JEJÍ VÝZNAM	11
1.1 Lidská práce a její význam pro člověka	11
1.2 Trh práce	13
1.3 Český trh práce v souvislosti se vstupem ČR do Evropské Unie.....	15
2. CHARAKTERISTIKA NEZAMĚSTNANOSTI	20
2.1 Nezaměstnanost a její druhy	20
2.2 Rizikové skupiny nezaměstnaných	23
3. NEZAMĚSTNANOST A ZDRAVÍ	28
3.1 Fáze nezaměstnanosti.....	30
3.2 Sociální dopady dlouhodobé nezaměstnanosti.....	33
4. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	38
4.1 Cíle, metodologie, organizace, cílová skupina.....	38
4.2 Výsledky výzkumného šetření	41
4.3 Závěr výzkumného šetření	51
ZÁVĚR	54
SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ	55
SEZNAM TABULEK.....	58
SEZNAM OBRÁZKŮ	59
SEZNAM GRAFŮ.....	60
SEZNAM ZKRATEK.....	61
SEZNAM PŘÍLOH	

ÚVOD

Jedním ze staronových jevů, se kterými se musí v dnešní době česká společnost po více než 50. letech znovu vyrovnávat, je i nezaměstnanost. Toto téma je velice aktuální, a proto jsem se rozhodla napsat svoji bakalářskou práci o tom, jakým způsobem, a v jaké míře se nezaměstnanost podepisuje na životě člověka.

Setkává se s ní každý, pokud ne přímo, tak určitě ve svém nejbližším okolí znáte někoho, kdo je, nebo byl dlouhou dobu bez zaměstnání.

Lidská práce je páteří našeho života, přináší lidem pocit významnosti a sounáležitosti, a pokud o ni člověk přijde, nese to s sebou náhlý příliv negativních pocitů a zkušeností, se kterými se musí vyrovnat. Zaměstnání je pro člověka hlavním zdrojem obživy, a v závislosti na jeho prestiži žije člověk na patřičné úrovni, a jeho život má určitou kvalitu.

Je celá řada rizikových faktorů či důvodů, proč se člověk stane nezaměstnaným. Tato životní událost zcela zásadně naruší sociální status daného jedince, a mnohdy se kromě psychického stavu zhorší i zdravotní stav nezaměstnaného, což může narušit rovnováhu celé jeho rodiny. Finanční situace v rodině se rapidně zhorší, a je v podstatě nemožné udržet si dosavadní životní úroveň. V případě, že se jako důsledek nezaměstnanosti dostaví i somatické problémy, dostává se člověk do čím dál větší psychické propasti, která je plná depresivních nálad, pocitů strachu, nejistoty a také méněcennosti.

Rozlišujeme vícero druhů nezaměstnanosti. Ne každý je bez práce nedobrovolně, a ne každý chce znovu legálně pracovat. Spousta nezaměstnaných osob využívá své situace, a snaží se ze státní politiky zaměstnanosti získat co největší množství výhod a finanční podpory.

Na trhu práce jsou skupiny nezaměstnaných osob, které jsou jistým způsobem v nevýhodě, proto je řadíme do tzv. rizikových skupin nezaměstnaných. Právě na rizikové skupiny nezaměstnaných se soustřeďuje státní politika zaměstnanosti České republiky, jejímž hlavním smyslem je zvýšit počet pracovních míst, a tím zvýšit procento zaměstnanosti na českém trhu práce.

Z počátku bere člověk nezaměstnanost jako jistý druh dovolené. Déle se ráno vespí, shlédne své oblíbené televizní pořady, nikam nemusí, zkrátka dělá si, co chce. Postupem času si ale uvědomí, že ho tento způsob života přestává naplňovat, a začne mu docházet vážnost situace. Ostatní přátelé chodí do práce, a tím pádem nesdílejí životní styl

nezaměstnaného, který zůstává se svým statutem sám. Dostavuje se pocit osobního selhání a celkového zklamání sebou samým.

Při dlouhodobé nezaměstnanosti člověk nakonec rezignuje na aktivní hledání nového zaměstnání, a zůstává v jakémsi začarovaném kruhu. Dochází k vyloučení jedince ze společnosti, a v extrémních případech může nezaměstnaný člověk přijít i o svoji rodinu a přátele.

V současné společnosti se s procentem nezaměstnanosti úměrně zvyšuje procento výskytu sociálně patologických jevů. Kriminalita, prostituce, alkoholismus, narkomanie, ale dokonce i sebevraždy. Tohle všechno jsou společensky nežádoucí jevy, jejichž příčinou je kromě jiného také dlouhodobá nezaměstnanost.

Cílem mé práce je charakterizovat nezaměstnanost, a prostřednictvím výzkumného šetření zkoumat dopady nezaměstnanosti na jedince a jeho život.

V teoretické části své bakalářské práce se věnuji základnímu významu lidské práce pro život člověka, a charakterizují pracovní trh a jeho význam v souvislosti s nezaměstnaností. Zmiňuji také historický vývoj politiky zaměstnanosti v souvislosti se vstupem ČR do EU. Ve své dále práci popisují jednotlivé druhy nezaměstnanosti, jejich základní charakteristiky, rizikové skupiny nezaměstnaných, fáze nezaměstnanosti a především její negativní dopady na život člověka.

V praktické části své bakalářské práce se zabývám vlastním kvalitativním výzkumem. Jedná se o zpracování a následné vyhodnocení dat z rozhovorů, které mi byly poskytnuty od 5 oslovených respondentů, kteří jsou v současné době nezaměstnaní. U respondentů mě nejvíce zajímalo, jaký vliv má nezaměstnanost na jejich rodinné vztahy, zdravotní a psychický stav, či úroveň a kvalitu jejich života.

U nás se touto problematikou zabývá řada uznávaných autorů, jako např. Božena **Buchtová**, Petr **Mareš**, Magdalena **Kotýnková** či Vladimír **Plesník**.

1. PRÁCE A JEJÍ VÝZNAM

Práce je důležitou součástí našeho života, která nám zajišťuje přežití. V práci člověk uplatňuje svoje znalosti a dovednosti, díky kterým naplňuje svůj život smysluplnou činností. Vše, co je spojené s pracovní činností člověka, se odehrává na pracovním trhu.

1.1 Lidská práce a její význam pro člověka

Produktivní lidská práce je hluboce biologicky zakotvená. Naši předkové si díky ní obstarávali potravu, a udržovala je při životě. Jedná se o jakési neviditelné pouto člověka a přírody. V dnešní době nese práce význam kulturně podpůrný s právní, což si vynucuje povaha kulturního systému našeho světa. V tomto případě se již nedá hovořit o interakci člověka s přírodními silami. Dnešní práce ztratila kreativitu lidských dovedností, a vyžaduje čím dál více lidí s úzkou specializací, kteří jsou ochotni prodávat svoji sílu modernímu leviatanu – kapitalistické predátorské kultuře. Z tohoto důvodu je náš kulturní systém ohrožen, jednak stále rychleji vzrůstajícím technickým pokrokem, který nenávratně ničí jedinečné přírodní bohatství, a tím se dostává do popředí konflikt mezi člověkem a přírodou, ale také omezenou nabídkou práce, která v jedné části populace hromadí křivdu spojenou se ztrátou seberealizace, a v druhé části vyvolává nepřiměřenou psychickou zátěž a tlak. Práce je brána jako způsob, jímž člověk jako biologický druh, prvek přírodního systému, záměrně vnucuje svoji vůli okolní přírodě, která dříve podléhala svým vlastním procesům a složitým strukturám. Teprve dnes, kdy se poptávka po lidské práci dramaticky snižuje, v některých oblastech dokonce živá práce mizí úplně, si se zpožděním uvědomujeme, jakou významnou roli měla tradiční práce pro lidskou společnost. Ekonomické vědy současnosti, které se zabývají pouze hospodářskými procesy, nikterak nepátrají po tom, co je lidská práce, a jaký má vliv na okolní přírodu, lidský organismus, perspektivu společnosti, a v neposlední řadě nevratné pustošení země. (Buchtová a kol., 2013, str. 12 - 14)

V dnešní moderní době má dle **Mareše** práce pro člověka hned několik životně důležitých významných rolí, na kterých stojí jeho samotná existence. Jsou to:

- **Peníze** – to, jakým způsobem je člověk za práci hodnocen, a především v jaké výši, je jednou z nejdůležitějších věcí v životě každého pracujícího jedince, penězi uspokojujeme naše potřeby a v závislosti na výši jejich příjmů se náš život ubírá daným směrem.

- **Úroveň činnosti** – v zaměstnání má člověk možnost uplatnit své znalosti a dovednosti a případně se v tomto směru stále zdokonalovat.
- **Rozmanitost žití** – drtivá většina lidí pracuje v jiném prostředí, než ve kterém bydlí, to znamená, že máme možnost seznamovat se s okolním světem.
- **Struktura dne** – podle toho, v jaké intenzitě pracujeme a kdy chodíme do zaměstnání, se nám formuje denní časový rytmus. Doma odpočíváme, v práci naopak intenzivně využíváme své schopnosti. Den i týden má tedy svůj zavedený rytmus a řád.
- **Sociální kontakt** – v zaměstnání máme jedinečnou možnost poznávat nové přátele a navazovat známosti, čímž obohacujeme svůj život.
- **Osobní identita** – pracující člověk své rodině zajišťuje finanční prostředky, čímž se stává důležitým článkem, který ji stabilizuje.

Těmito charakteristikami si člověk ve společnosti udržuje určitý význam a potřebnost. (Mareš, 1998, str. 58 – 59)

Dle **Buchtové** práce zaujímá v lidském životě nenahraditelné místo. Díky práci si člověk zachovává svoji důstojnou existenci, přináší mu materiální uspokojení, seberealizaci, a současně se cítí být společensky užitečný. Práce neslouží pouze k vytváření nových statků a služeb, ale vytváří sociální půdu pro možnost vést rozhovory či získávat nové přátele. V konkrétní práci, při které je potřeba mít dostatečné vzdělání a schopnosti, se člověk rozvíjí jako osobnost. Pracovní úsilí je jedním z hlavních způsobů, jak tělo zbavit nadměrného množství tělesné a duševní energie. V mnoha lidových příslovích je vidět hluboká moudrost našich předků, jako například: „Bez práce nejsou koláče“, „S prací nejdál dojdeš“, „Komu se nelení, tomu se zelení“ apod.. Nečekaná ztráta zaměstnání je velkým zásahem do života člověka. Může být i velice traumatizujícím existenciálním zážitkem, i když v dnešní době je možné žít poměrně slušný život i bez dočasného přísunu finančních prostředků. Většina lidí bere práci jako samozřejmost, která mu přináší pocit uspokojení, a ne jen jako povinnost či životní nutnost. Podle dosavadních poznatků má nedobrovolná nezaměstnanost na člověka velice negativní dopad, a to především v oblasti sociální, psychologické, ale i zdravotní. Se ztrátou zaměstnání se člověk ocitá v situaci, kdy nemůže plnohodnotně uspokojit své potřeby, nedokáže udržet stabilní rodinnou

ekonomickou situaci, a ztrácí pracovní návyky. Při dlouhodobé nezaměstnanosti uniká smysl života, dochází ke ztrátě sociálního postavení, kontaktů a přátel. Člověku se v tomto důsledku postupně rozkládá jeho osobnost. Ztratí-li člověk zaměstnání na delší dobu, ocitne se v situaci, kdy se vzdaluje od reálného života. Objevuje se pocit nejistoty, obavy z budoucnosti, a nakonec i pochybnosti o sobě samém. V dnešní době, kdy má práce vysokou osobní ale i společenskou hodnotu, je její nedobrovolná ztráta brána velice negativně, a tím se pro člověka stává stresující životní událostí. (Buchtová a kol., 2002, str. 75-76)

1.2 Trh práce

Trh práce se zásadně liší od ostatních trhů, a to z toho důvodu, že na něm poptáváme práci, jejímž nositelem je člověk. Poptávka a nabídka zde stojí proti sobě ve vzájemné soutěži, v důsledku které je na pracovním trhu udávána cena práce neboli mzda. Dle **Haláskové** rozlišujeme dvě základní funkce trhu práce.

- **Ekonomickou** - zde vycházíme ze vzájemného vztahu mezi výrobním systémem pracovní síly a pracovních míst, kdy předmětem směny je v tržním prostředí pracovní síla.
- **Sociální** – v důsledku směny se prostřednictvím nabídky a poptávky po pracovní síle určují mzdy nebo např. pracovní doba.

Na trhu práce je ovšem pro zaměstnance zajištěn jednak určitý příjem, ale hlavně také důležitý sociální status. Trh práce tedy můžeme označit jako ekonomickou instituci, ale zároveň i jako instituci sociální. (Halásková, 2001, str. 5)

Strukturální změny v české ekonomice a trh práce po roce 1989

Sociální postavení obyvatel výrazně ovlivňuje vývoj na trhu práce v ČR. Počáteční obavy, že lidé budou muset na otevřeném pracovním trhu čelit ztrátě zaměstnání, se v průběhu 90. let potvrdila. Nezaměstnanost přesto zůstala až do roku 1996 poměrně

hodně nízká, což se označovalo za „malý český zázrak“. Počátkem 20. let ale nezaměstnanost začala stoupat. (Kotýnková, 2007, str. 40)

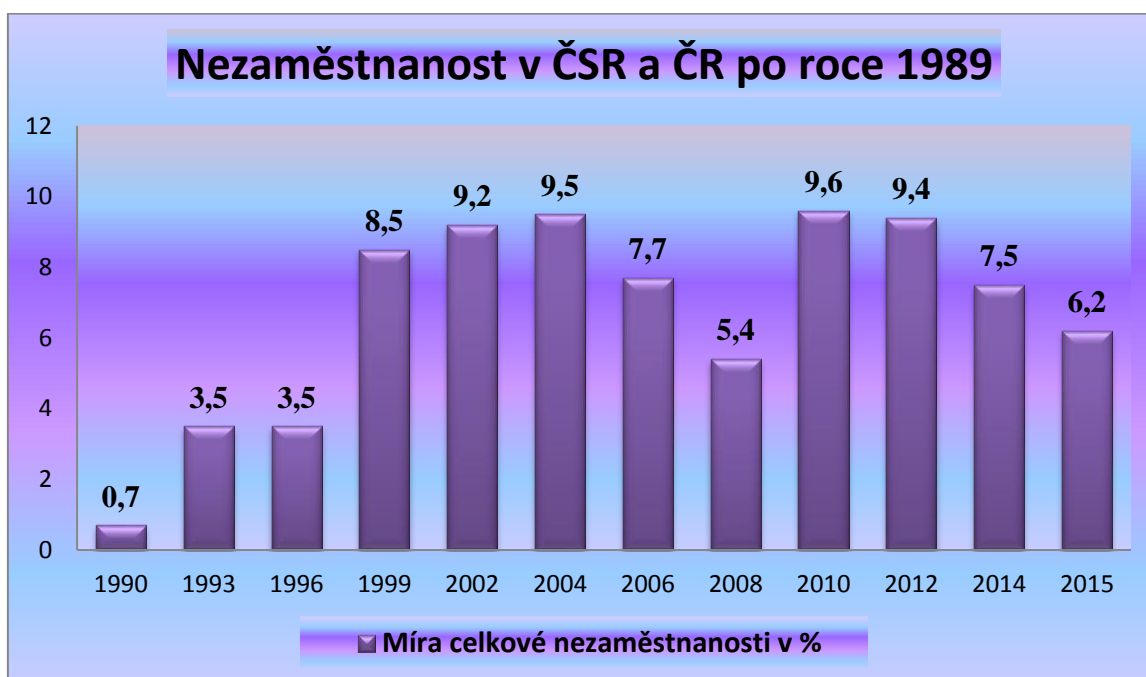
Za počátku ekonomické transformace zaměstnanost v naší zemi prudce poklesla, a to z toho důvodu, že se neustále zrychloval ekonomický vývoj. V období roku 1991-1994 strmě klesal HDP v průměru o 2,4% ročně, a zaměstnanost klesala tempem 2,3% za rok. Hlavním důvodem pro pokles zaměstnanosti byl odchod důchodců do ekonomické neaktivity. Počátkem 90. let znamenal odchod zhruba čtvrt milionu starobních důchodců úbytek téměř pěti procent celkové pracovní síly. V letech 1995 – 2005 ekonomika rostla, avšak byla podložena produktivitou práce při stále klesající zaměstnanosti. Pozitivním obratem se stalo období počátkem roku 2005, kdy zaměstnanost výrazně stoupla. Restrukturalizace a adaptace ekonomiky na nové technické podmínky umožnilo rychlý vzestup pracovní produktivity. (Mareš, 1998, str. 50 - 52)

Následkem ekonomické krize v roce 2008, která sčítala tzv. stárnutí populace, se ale procento nezaměstnaných lidí rapidně zvyšuje. V současné době můžeme říci, že má nezaměstnanost opět klesající tendenci. Její budoucí vývoj je ale nepředvídatelný, a to z důvodu nestabilní politické a ekonomické situací ve světě.

Míra nezaměstnanosti, kterou sleduje Ministerstvo práce a sociálních věcí, se udává pomocí dat, která jsou zpracovávána pomocí dvou různých zdrojů a liší se i charakterem:

- statistická data, která se získávají výběrovým šetřením o pracovních silách, která má k dispozici Český statistický úřad;
 - samotná data o počtu uchazečů o zaměstnání, kteří jsou registrováni na úřadu práce.
- (Kotýnková, 2007, str. 56)

Graf míry nezaměstnanosti

Graf č. 1: Míra nezaměstnanosti po roce 1989

Upraveno z:

http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_nezamestnanost_

<http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/?G=4&A=2&page=5>

1.3 Český trh práce v souvislosti se vstupem ČR do Evropské Unie

Procesy, které se na trhu práce odehrávají, jsou pro Evropu velmi důležité, a proto je jim věnována značná pozornost. Zaměstnanost, nezaměstnanost, a především dlouhodobá nezaměstnanost, to jsou pro Evropskou unii jedny z nejdůležitějších makroekonomických ukazatelů, díky jejichž pozitivní regulaci se snaží o udržení politické stability a sociálního smíru. Již v Římské smlouvě v roce 1957 je obsažena kapitola s názvem „Sociální politika“, jejímž úkolem bylo úzce spolupracovat s členskými zeměmi Evropského společenství v oblasti sociálního zabezpečení. Přesto se však Evropa dostává do situace, kdy se chudoba, nezaměstnanost a sociální exkluze stávají velkým ekonomickým problémem. Nezaměstnanost, která na začátku 90. let 20. století narostla nad hranici 10 %, byla pro Evropu bolavým zjištěním. Na základě toho se začaly vytvářet

strategie, které se zaměřovaly na strukturu změny na pracovním trhu, jejichž cílem bylo zajištění stabilní a vysoké zaměstnanosti. K významným procesům, které se odehrávaly na evropském trhu práce, patřily: Evropská strategie zaměstnanosti a Evropský proces sociálního začleňování, které spolu úzce souvisí. Jejich hlavním cílem bylo zvýšit životní úroveň zaměstnanosti díky strukturálním změnám na trhu práce. Rozdíl byl však v tom, že Evropská strategie zaměstnanosti je zaměřena na vylepšení efektivnosti na trhu práce a celkové zvýšení počtu zaměstnaných, naproti tomu Evropský proces sociálního začleňování je zaměřen na zvýšení zaměstnanosti v těch skupinách obyvatelstva, které stojí mimo evropský trh práce, tj. osoby sociálně vyloučené. Na konci 20. století v Evropě vzrostlo procento nezaměstnaných osob, a to především osob dlouhodobě nezaměstnaných. Dále také docházelo k vylučování sociálně znevýhodněných lidí z pracovního trhu, a tím pádem z normálního společenského života. Počátkem 90. let vyvstává problém s nízkou zaměstnaností určitých skupin obyvatelstva, které byly na pracovním trhu značně znevýhodněné. Jednalo se především o mládež, starší uchazeče o zaměstnání, zdravotně znevýhodněné, ženy, příslušníky národnostních menšin, nízko kvalifikované osoby aj.. Proto Evropa klade důraz na znovu - začlenění vyloučených osob do běžného života společnosti. Na základě toho se koncem 90. let rozvíjí proces Evropské strategie zaměstnanosti a následně sociálního začleňování. V důsledku uvedených jevů se v evropské politice objevuje přístup, kdy je k dosažení lepších výsledků potřeba docílit provázanosti politik, a to jak hospodářské, sociální, tak i politiky zaměstnanosti. V oblasti zaměstnanosti byl v roce 1999 přijat Národní plán zaměstnanosti České republiky, čímž byla potvrzena snaha přizpůsobit se systému zaměstnanosti v evropském měřítku, která započala v Evropě již v roce 1997. V květnu roku 2002 byl podepsán první společný dokument na úrovni vlády České republiky a Evropské komise v oblasti zaměstnanosti, a to Společné zhodnocení politiky zaměstnanosti. Tato listina stanovila priority českého systému zaměstnanosti společně se zapojením se do koordinovaného procesu zaměstnanosti Evropské unie, a vytyčila prioritní strategii rozvoje českého trhu. Česká republika vstoupila do Evropské unie v roce 2004. Po vstupu ČR do EU byl schválen akční plán zaměstnanosti na období roku 2004-2006, který byl vytvořen na základě Hlavních směrů zaměstnanosti Evropské unie. V roce 2005 Evropská komise vypracovala Střednědobé hodnocení Lisabonské strategie, které bylo výchozí pro zpracování Revidované Lisabonské strategie. Členské země vytvořily jednotné národní dokumenty tzv. reformy, které se v ČR zaměřovaly na růst v oblasti ekonomiky a zaměstnanosti, čímž pozbyl platnosti Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004-2006. K plnění závazných

Lisabonských cílů v oblasti ekonomiky a zaměstnanosti zásadně přispívá plnění cílů hospodářské politiky a sociální soudržnosti. V únoru roku 2006 byl dotvořen Národní rozvojový plán České republiky, který se stal výchozím dokumentem pro vytvoření Národního strategického referenčního rámce pro období roku 2007-2013, díky němuž mohou být čerpány finanční prostředky z evropských fondů. Evropská unie se snaží zvýšit zaměstnanost v členských zemích. I přesto, že strategie EU obsahují plány a cíle, jak zvýšit zaměstnanost, v České republice v letech 1990-2004 zaměstnanost klesala. (Kotýnková, 2006, str. 103 - 110)

Změny na českém trhu práce v počátcích transformace

Transformace v oblasti ekonomiky, která měla změnit její centrální řízení, s sebou přinesla otevření trhu práce. V souvislosti s centrální organizací výroby a distribucí z období před rokem 1990 byl zásadní vliv domácích výrobců na trh služeb a výrobků a žádná konkurence. Zaměstnanci měli jistotu své práce, což se ale negativně odrazilo v jejich výkonnosti, a také pracovní produktivita byla na velmi nízké úrovni. Ekonomická opatření, která na počátku 90. let směřovala k liberalizaci obchodu, otevřela českou ekonomiku světovým trhům, což způsobilo pokles ekonomické výkonnosti, z důvodu nedostatečné konkurenceschopnosti. Trh práce se výrazně změnil, především klesla zaměstnanost, a postupně se začala vyvíjet nezaměstnanost, která je dodnes sociálně-ekonomickou realitou naší země. Sociální reforma, která měla příčinnou souvislost se změnami na českém trhu práce, byla vytvořena jako ochrana zranitelných skupin obyvatelstva, kterým hrozila chudoba. Dochází k vytváření sociálních institucí, nových podpůrných mechanismů, sociálních dávek aj. (Spěváček a kol., 2002, str. 248 – 249)

Souvislosti vývoje na trhu práce z hlediska vstupu ČR do EU

Česká republika je spolu se Slovinskem ekonomicky nejvyspělejší kandidátská země. Při ekonomické transformaci ČR nezaznamenala žádné hlubší sociální dopady na obyvatele, na rozdíl od jiných tranzitivních zemí. Pokles životní úrovně proběhl se zachováním sociálního smíru. Díky spíše britským přístupům k sociální politice se Česká republika staví zdrženlivěji k ratifikaci Evropské sociální charty a řadám úmluv Mezinárodní organizace práce. Vývoj zaměstnanosti v ČR odrážel v podstatě stejné trendy,

na jakých stály ostatní vyspělé země. Bez ohledu na velké množství změn, jako byly přesuny zaměstnanosti v primárním, sekundárním a terciárním sektoru, je stále větší zaměstnanost v průmyslu. Sektor služeb je nedostatečně rozvinutý, a výrazně nízká zaměstnanost je v sektoru s profesemi, které vyžadují nejvyšší složitosti práce a vysoce kvalifikované pracovníky. Neustále se vyvíjející trh práce, na kterém se zvyšují kvalifikační nároky a složitost práce, jsou důvodem pro připravenost vzdělávacího systému na tzv. celoživotní zaměstnatelnost. Vzdělání je postupně považováno za prostředek, kterým dojde k dosažení jak hospodářské tak sociální spravedlnosti. Aby Česká republika byla schopna dohnat ekonomické období, ve kterém byla zhruba 40 let izolována od okolního vyspělého světa, musí sladit hospodářskou politiku, vědecko – technické nároky, systém zaměstnanosti a vzdělávací politiku. V průběhu 90. let ČR významně zaostává v produktivitě práce. Převážná část české ekonomiky se proměňuje v tzv. montážní dílnu Evropy, což má český trh práce velký vliv. Později se však ČR začíná prosazovat i na kvalifikačně náročném trhu práce, který se orientuje na produkci služeb s vyšší přidanou hodnotou, což může vést k růstu produktivity práce a výkonnosti české ekonomiky. V budoucnu bude vývoj zaměstnanosti záviset na tom, jakým způsobem bude probíhat restrukturalizace české ekonomiky. Dosavadní tendence v průběhu transformace vypovídají o tom, že zájem o kvalifikovanou, flexibilní a vzdělanou pracovní sílu bude i nadále pokračovat. (Kotýnková & Němec, 2003, str. 109 - 110)

SHRNUTÍ

Lidská práce je v člověku hluboce biologicky zakotvená. Úzká spojitost s přírodními zdroji však znamená významnou hrozbu pro naši budoucnost, jelikož nenávratně pustoší naši planetu. Práce je pro člověka hlavním zdrojem obživy, a v jeho životě zabírá nenahraditelné místo. Případná ztráta zaměstnání působí na lidský organismus velmi negativně, a přináší s sebou nemálo sociálních, psychologických, ale i zdravotních problémů. Trh práce je zcela specifickým druhem trhu, kde se střetává nabídka s poptávkou. Rozlišujeme dvě základní funkce trhu, a to ekonomickou a sociální. S otevřením trhu v 90. letech se situace na českém trhu práce výrazně mění, což má přímý vliv na zvyšování míry nezaměstnanosti. Pro Evropu je situace na trhu práce velice důležitá, a proto již od 60. let 20. století zakládají evropské země různé strategické plány či mezinárodní smlouvy, které mají zajistit stabilní situaci na pracovním trhu, a tím

zvyšovat celkovou zaměstnanost v Evropě. Otevřením českých hranic vůči zahraničnímu obchodu mělo v minulosti zásadní vliv na míru nezaměstnanosti v ČR. ČR vstoupila do EU v roce 2004, čímž dochází k přímému podílení se na evropské politice zaměstnanosti. Současná situace na trhu práce ČR je ucházející, avšak v důsledku nestabilní ekonomické a politické situace ve světě může být brzo vše jinak.

2. CHARAKTERISTIKA NEZAMĚSTNANOSTI

Při nezaměstnanosti hraje důležitou roli mnoho faktorů, na jejich základě rozlišujeme vícero druhů nezaměstnanosti. V dnešní době hodně důležitou skupinou nezaměstnaných lidí jsou tzv. rizikové skupiny nezaměstnaných, kterým hospodářská politika věnuje značnou pozornost.

2.1 Nezaměstnanost a její druhy

S nezaměstnaností se poprvé setkáváme koncem 18. století, jako součást děl světoznámých autorů politické ekonomie Karla Marxe. Nezaměstnanost, která byla do té doby považována jako chvilkový rušivý prvek neposlušnosti nevolníků, se náhle stala problémem nové společnosti. Postupem času se tento fenomén stal samostatně studovanou problematikou. Změny pojetí nezaměstnanosti jsou vždy reakcí na hospodářský a sociální vývoj země. (Šafránek, 2011, str. 8 – 9)

Dle **Kotýnkové a Němce** je důležitou charakteristikou, která je v přímé souvislosti s tržním prostředím, neustálý projev nerovnosti mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce. V důsledku zmíněné nerovnosti vzniká „*nezaměstnanost*“.

Nezaměstnaný člověk je ten, který se uchází o zaměstnání. Uchazečem o zaměstnání můžeme označit osobu, která:

- není v pracovním poměru nebo podobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost, ani se soustavně nepřipravuje na povolání;
- požádala osobně nebo písemně o zprostředkování vhodného zaměstnání na územně příslušném úřadu práce v místě trvalého bydliště. (Kotýnková & Němec, 2003, str. 121)

Mít přehled na trhu práce znamená, že člověk dokáže identifikovat příčiny nezaměstnanosti a její druhy.

Příčiny nezaměstnanosti a její druhy

- a) frikční
- b) sezónní
- c) strukturální
- d) cyklická (konjunkturální)
- e) skrytá (Halásková, 2001, str. 16 – 17)

Frikční

Můžeme ji označit i jako normální nezaměstnanost, jejíž procento na trhu práce se pohybuje okolo jednoho až dvou procent. Jedná se o nezaměstnanost, jejíž příčinou je ztráta zaměstnání z vlastní vůle, kdy člověk již má zajištěné nové pracovní místo. Může se jednat ale i o dobrovolnou ztrátu práce, z důvodu očekávání brzkého propouštění u zaměstnavatele, kterému chce člověk předejít. Frikční nezaměstnanost bývá z pravidla velice krátká, většinou si člověk najde nové zaměstnání do tří měsíců. Místo pojmu frikční nezaměstnanost bývá používán i termín flukтуаční nezaměstnanost. (Šafránek, 2011, str. 34)

Sezónní

Jedná se o nezaměstnanost, která trvá poměrně krátkou dobu, jelikož produkce práce je v přímé souvislosti s počasím, např. zemědělství, těžba nerostných surovin, stavebnictví, lesnictví, rybolov a mnoho dalších. V zahraničí se osvědčila metoda, kdy úřady práce za určitých předpokladů kompenzují pracovníkům ušlou mzdu z důvodu špatných klimatických podmínek, čímž si zaměstnavatelé udrží stálý pracovní kolektiv, a práce je přerušena pouze na nezbytně nutnou dobu. Dalšími nástroji, kterými úřady práce podporují celoroční práci dělníků, jsou ochranné oděvy, příspěvky na technologie, které jsou odolné vůči špatnému počasí, či jejich dočasný pronájem. (Šimek, 2005, str. 54 – 55)

Strukturální (technologická)

Strukturální nezaměstnanost vzniká tehdy, když pracovní nabídky, resp. nabídka pracovní síly je vyšší, než je poptávka po dané práci (rozděleno podle věku, kvalifikace, pohlaví či regionu), a zároveň nejsou osoby, které hledají práci a současně jsou schopni si na trhu práce (které odpovídají jiné kvalifikaci, odvětví, profesi či regionu) najít jiné

zaměstnání. Ukazatelem strukturální nezaměstnanosti je vysoké procento volných pracovních míst, a zároveň vysoký počet lidí bez práce. Tento problém může nastat tehdy, kdy poptávka po určité práci roste, zatímco poptávka po jiné práci klesá, a trh nabídky není schopen se dostatečně rychle přizpůsobit vzniklé situaci. Jako další indikátor procentuálního růstu strukturální nezaměstnanosti je prodlužování doby nezaměstnanosti, a zároveň také růst času, kdy jsou pracovní místa neobsazená. (Kotýnková & Němec, 2003, str. 123 - 124)

Cyklická (konjunkturální)

O této nezaměstnanosti hovoříme tehdy, jestliže makroekonomická poptávka po službách a zboží v dané pracovní produktivitě, a aktuálních mzdových sazbách, nepostačuje pro zaměstnání těch, kteří chtějí pracovat. (Halásková, 2001, str. 16 - 17)

Skrytá

Může být označována také jaké skrytá pracovní síla. Jedná se o takové procento populace, kdy nepracující člověk není registrován jako nezaměstnaný, ani si práci nehledá. Jedná se především o ženy a mladistvé. Zmíněné skupiny obyvatel na hledání nového zaměstnání tzv. rezignovaly. Hledání práce uskutečňují neformálně u zaměstnavatelů, kteří nejsou v registru pracovního úřadu, ale také může být důvodem únik do jiného společenského statusu, jako např. rodičovství, práce v domácnosti, studium atd.. O skryté nezaměstnanosti se též hovoří v souvislosti s nedostatečnou kvalifikací či vysokým věkem uchazečů o zaměstnání, kteří jsou pro svůj handicap odsouváni z trhu práce, jako např. lidé, kteří odešli do předčasného starobního důchodu. S problematikou skryté zaměstnanosti úzce souvisí jakási benevolence našich zaměstnavatelů, kteří netolerují absenci ze zdravotních důvodů, a případný odchod do invalidního důchodu. (Mareš, 1998, str. 21)

Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Nezaměstnanost můžeme ještě rozlišovat podle toho, jestli jsou lidé nezaměstnaní dobrovolně či nedobrovolně. Člověk by nejspíš nepřipustil, že je dobrovolně bez práce. Koho tedy můžeme označit za dobrovolně nezaměstnaného? Je to takový pracovník, který je ochoten pracovat za mzdu vyšší, než je běžné v daném tržním odvětví. Ve většině případů se jedná o krátkodobou záležitost, jelikož nakonec člověk buďto změní profesi,

rekvalifikuje se, nebo si najde práci v jiném odvětví. Někteří však raději nepracují vůbec, než aby přijali práci za menší plat. V takovémto případě setrvávají ve stylu života, kde je živí sociální dávky. Jelikož doba vyplácení dávek je stále kratší, registrují se tito lidé na úřadu práce, kde doufají, že jim bude nabídnuto takové zaměstnání, které bude splňovat jejich požadavky. V případě, že pro ně nabízená práce není dostačující, obvykle úřad práce opustí. Na základě takového jednání registrují úřady práce i určitou míru dobrovolné nezaměstnanosti. Na rozdíl od toho nedobrovolně nezaměstnaní jsou ochotni přijmout práci za mzdu, která na trhu převládá i nižší, avšak práci sehnat nemohou. Právě tato nezaměstnanost je tou, která vyvolává ekonomické, sociální a psychické problémy těm, kteří nejsou schopni se s ní vyrovnat. (Brožová, 2003, str. 85)

2.2 Rizikové skupiny nezaměstnaných

Úspěšnost člověka na pracovním trhu je podmíněna několika faktory, jako jsou: věk, dosažené vzdělání, pohlaví, příslušnost k národnostní či etnické menšině, zdravotní stav aj.. Tito lidé jsou nepřímo předurčení k dlouhodobé nezaměstnanosti, anebo k často se opakující ztrátě zaměstnání. Lidé z rizikových skupin většinou nachází uplatnění na sekundárním trhu práce, kde je jejich pracovní pozice nejistá a také méně placená. Tento jev se vyskytuje téměř ve všech ekonomicky vyspělých zemích.

Mladí lidé bez zkušeností, ženy s malými dětmi, občané zdravotně znevýhodnění, starší lidé, lidé s nízkou úrovní vzdělání, romští občané či přicházející imigranti, právě na tyto skupiny obyvatel se zaměřuje státní politika zaměstnanosti. Tito lidé sdílejí negativní dopady nezaměstnanosti spolu s ostatními lidmi bez práce, avšak prožívání a konečné sociální dopady mohou být několikanásobně horší. (Buchtová, 2002, str. 109 - 110)

Politika zaměstnanosti

„Posláním politiky zaměstnanosti je přispívat k podpoře dynamické rovnováhy na trhu práce a k omezení nezaměstnanosti. Jde o politiku, která je těsně propojena s celkovou hospodářskou a regionální politikou i se všemi obory sociální politiky. Nezaměstnanost je nesporně jedním z nejdůležitějších problémů současného světa.“ (Krebs, 2002, str. 226)

Nástroje politiky zaměstnanosti v ČR

Mají významnou roli při zabezpečování státní politiky zaměstnanosti. Jejich smyslem je podporovat vznik nových pracovních míst pro ty uchazeče, kteří jsou na pracovním trhu znevýhodněni. Státní politika zaměstnanosti má také za úkol snižovat míru celkové nezaměstnanosti.

Patří sem:

- podpora při zabezpečování odborné praxe absolventů škol a učilišť a kvalifikace mladistvých s cílem získat pro tyto osoby vhodné pracovní umístění;
- zřizování nových pracovních míst uchazeči o zaměstnání, kteří mají zájem o zahájení samostatné výdělečné činnosti;
- poskytování finančních příspěvků zaměstnavatelům při tvorbě nových společensky účelných pracovních míst pro obtížně umístitelné uchazeče o zaměstnání;
- poskytnutí finanční dotace na úhradu mzdových nákladů včetně sociálního a zdravotního pojištění při zaměstnávání uchazečů o zaměstnání na veřejně prospěšné práce;
- zabezpečení a úhrada vhodných rekvalifikací;
- poskytování finančních dotací zaměstnavatelům při vytvoření pracovního místa v chráněné dílně nebo chráněném pracovišti pro občana se změněnou pracovní schopností a částečné úhrady provozních nákladů chráněné dílny nebo pracoviště;
- poskytování pracovního poradenství ad.. (Halásková, 2001, str. 65 - 66)

Mladší věkové skupiny do 30 let

Značně znevýhodněni na trhu práce jsou absolventi středních a vysokých škol, kteří se snaží najít si své první placené zaměstnání. Bez zkušeností a praxe jsou pro zaměstnavatele méně perspektivními zaměstnanci. V případě, že se jejich nástup do zaměstnání stále více oddaluje, hrozí v budoucnu neosvojení si pracovních návyků, a v některých případech i zvýšené riziko uchýlení se k sociálně patologickému chování. Mladí lidé jsou na začátku své pracovní kariéry finančně závislí, kdy dluhy

a náklady na živobytí převyšují jejich nízký finanční příjem. Případné vyloučení z pracovního trhu může vést k ukvapeným rozhodnutím, tzn. přijmou první zaměstnání, které se naskytne. Takováto práce většinou vede k lítostnému zklamání. Je však známo, že občasné působení v méně placeném či perspektivním zaměstnání, je cesta k udržení pracovní vitality, a zkušenosti z něj mohou být do budoucna přínosem. (Vágnerová, 2008, str. 733)

Starší lidé

Nejhůře nesou ztrátu práce lidé ve věku 41 – 50 let. Tito lidé pocítují strach, nejistotu a jejich sebevědomí značně klesá. Tzv. „Přes noc“ se člověk ocitá odtržen od svého mnohaletého úsilí, od svých kolegů i určitého finančního příjmu. Pro zaměstnavatele je starší člověk méně výhodnou investicí do budoucna. Čím jsme starší, tím jsou naše stereotypy a životní návyky pevnější, a s jejich náhlou změnou se vyrovnáváme podstatně déle než mladí lidé. Do jaké míry je starší člověk schopen zvládnout životní změnu, to záleží na řadě faktorů, např.: inteligence, společenské postavení, rodinná situace aj.. Celková změna životního stylu a jeho řádu často přesahuje možnosti lidí, a pokud chybí tolik důležitá orientace na budoucnost, nelze zabránit tomu, aby byl stres ze ztráty zaměstnání přímým důsledkem životní rezignace. (Buchtová, 2002, str. 112)

Ženy

Hlavním důvodem, proč jsou na trhu práce upřednostňováni muži je ten, že zaměstnavatelé počítají s tím, že muži jsou více mobilní, a nenesou na svých bedrech starosti o domácnost. V případě, že ženy mají pracovní místo, které obnáší celodenní zaměstnanost, jsou kvůli dětem časté pracovní absence, narušují plynulý pracovní proces, a s tím souvisí i negativní pracovní hodnocení a neochota je zaměstnávat. Nejvíce ohrožené jsou ty domácnosti, kde pracuje pouze žena. Zaměstnanost žen je v mezinárodním měřítku brána velice vážně, a proto se vyspělé země snaží skloubit mateřské a pracovní povinnosti. V současné době se zvyšuje nabídka zkrácených pracovních úvazků, zavádí se pružná pracovní doba atd.. (Halásková, 2001, str. 36 – 39)

Lidé zdravotně znevýhodnění

Lidé, kteří mají omezené pracovní schopnosti, jsou vystavení většímu ekonomickému, sociálnímu, ale také psychickému tlaku. S rostoucím důrazem na výkon a produktivitu práce mají tito lidé stále menší šanci uplatnit se na pracovním trhu. Pracovní úřady zaznamenávají několikanásobně delší dobu vedení účastníka ZPS v evidenci uchazečů o zaměstnání, než je tomu u zdravých jedinců.

V rodině zdravotně znevýhodněného jedince rostou finanční náklady v souvislosti s péčí o něj. Současná situace sociálního zabezpečení se snaží zajistit takovýmto lidem základní materiální potřeby, ale integrace do společnosti přímo závisí na ekonomických a legislativních podmínkách. (Buchtová, 2002, str. 113)

Romské etnikum

V důsledku stále se zvyšujících nároků na kvalifikaci a dovednosti zaměstnávaných osob, je romské etnikum po právu zařazeno mezi rizikové skupiny nezaměstnaných. Většině Romů se podaří vystudovat základní školu, ale procento jedinců, kteří se dále vzdělávají je zanedbatelné. Romové mají své vlastní kulturní vzorce, morální hodnoty a normy, proto žijí v neustálém tlaku většinové společnosti, která je díky jejich způsobu života zatím odmítá integrovat. V oblastech se zvýšenou koncentrací romských obyvatel, jsou značné sociální problémy, vysoká kriminalita a obrovská závislost na sociální podpoře státu. (Krebs, 2002, str. 101)

Lidé bez kvalifikace

Asi jedna třetina všech nezaměstnaných lidí jsou ti, kteří nemají potřebou kvalifikaci. Jedná se především o občany, kteří vystudovali pouze základní školu, a jejich zájem o kvalifikovanou práci je téměř nulový. Řadíme sem také společností odmítané jedince, jejichž jednání či chování označujeme za deviantní, jako jsou: alkoholici, narkomani, sociálně nepřizpůsobiví občané ad.. Tito lidé jsou zcela závislí na finanční podpoře státu a sociálních dávkách. V této skupině nezaměstnaných existuje tzv. specifická kultura, kdy je na denním pořádku pasivita, apatie, deviantní chování a celkový negativismus ke společnosti. Do budoucna budou níže kvalifikovaní občané nahrazeni přesnějšími a spolehlivějšími stroji, tím pádem budou vyloučeni z pracovního trhu,

a následně se tímto stanou velkou kriminální hrozbou pro naši společnost. (Buchtová, 2002, str. 114)

SHRNUTÍ

Nerovnost mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce způsobuje jev, kterému říkáme nezaměstnanost. Rozlišujeme nezaměstnanost frikční, sezónní, strukturální, cyklickou, skrytou, ale také dobrovolnou a nedobrovolnou. Existují skupiny lidí, které jsou na pracovním trhu značně znevýhodněni, jako jsou mladí lidé, starší lidé, ženy, zdravotně znevýhodněné osoby, lidé bez kvalifikace a romské etnikum. Těmto ohroženým skupinám se státní politika zaměstnanosti snaží zlepšit pozici na trhu práce pomocí některých programů a sociální podpory.

3. NEZAMĚSTNANOST A ZDRAVÍ

Obrázek č. 2: Srdeční křivka

Převzato z: <http://cs.medlicker.com/87-fibrilace-srdce-priciny-projevy-a-lecba>

Zdraví je to nejdůležitější, co v životě člověk potřebuje. Pokud jsme nemocní, přináší to s sebou samé negativní zkušenosti. Nezaměstnanost má ve většinou neblahý vliv na lidský organismus, a mnohdy se zcela zásadně, a v některých případech i nenávratně podepíše na zdravotním stavu jedince.

Ztráta práce sebou přináší nejen sociální, ale i zdravotní problémy. Všeobecně je známo, že zaměstnání je jedna z nejdůležitějších podmínek lidské existence. Krize v oblasti ekonomiky jsou příčinou problémů a negativních důsledků, jako jsou náhlá nezaměstnanost, nejistota práce apod. Ztráta zaměstnání vede k finančním potížím, k narušení duševní pohody, rodinné rovnováhy, společenských vztahů, životní úrovně, a dokonce ohrožuje jedince i po zdravotní stránce. Nezaměstnanost má mnoho důsledků, jak psychických tak i somatických. Dlouhodobá nezaměstnanost zvyšuje riziko kardiovaskulárních onemocnění, zvyšuje krevní tlak, hladinu cholesterolu a celkově zvyšuje úmrtnost. Nezaměstnaný člověk se dostává do obecné psychické nepohody, deprese, úzkosti, rapidně klesá jeho sebeúcta, sebedůvěra a celkově se zhoršuje jeho duševní stav. To, jakým způsobem se jedinec vyrovnává se ztrátou práce, závisí na tom, do jaké míry byl svému zaměstnání oddán či jakou mu připisoval hodnotu. Každý člověk prožívá negativní životní situace jinak, jeho prožívání dané situace je velmi individuální a především záleží na jeho současném psychickém a fyzickém zdraví. Mezi zdravím

a dlouhodobou nezaměstnaností existuje souvislost, která může být spouštěcím faktorem různých onemocnění, záleží však na tom, jaké má jedinec individuální dispozice. Nadměrné kouření, požívání alkoholu či drog je pro člověka jedno z nejznámějších nepřímých zdravotních rizik. Můžeme sem zařadit i finanční potíže, problémy v partnerství či rozpadání společenských vazeb. V období hospodářské krize jsou jedinci, kteří mají oslabené psychické či fyzické zdraví, v nevýhodném postavení na trhu práce. Dle dosavadních průzkumů se dlouhodobě nezaměstnaným uznává více nemocí, než jich ve skutečnosti je. Rodinní příslušníci i podnikoví lékaři přiznají nemoc spíše člověku bez práce, než zdravému jedinci. Duševními následky ztráty práce se uvádějí deprese, alkoholismus, sebevražedné sklony, domácí násilí, narkomanie, hazard aj.. Psychiatrická zařízení každoročně zaznamenávají zvýšení počtu pacientů, jejichž statutem je nezaměstnanost. Dle subjektivních dokladů těchto zařízení se u nich léčí pacienti především se sníženou sebeúctou, ztrátou sebevědomí, depresemi či pocity úzkosti. Celkově se na člověku stresové situace podepisují velmi negativně, a následně pak může docházet k předčasným úmrtím. Ekonomická nerovnost lidí se prohlubuje, přibývá deviantního chování, trestné činnosti, a celkově lidská společnost upadá do jakési stále se prohlubující propasti. Nečekaná ztráta zaměstnání bortí časovou strukturu všedního dne, vytrácí se smysl žití, omezují se sociálně – společenské kontakty, upadá sociální status a vytrácí se vlastní identita. V minulosti byla nezaměstnanost spojená hlavně s nedostatkem potravy, následnou podvýživou a problémy s ní spojené. V dnešní moderní době je výsledkem ztráty převážně stres, který je příčinou kouření, požívání alkoholu, užívání nadměrného množství medikamentů, a jak již bylo zmíněno, kardiovaskulárních chorob. Symptomy, které se zpočátku jeví jako pouhé neurotické potíže, vedou často k závažným chronickým onemocněním. Nezaměstnanost spouští dva hlavní mechanismy, díky kterým na jedince působí negativně. Jednak je to finanční napětí, které když člověk nepocítuje, vliv nezaměstnanosti není tak frustrující, a dále potom různé jiné tíživé okolnosti, jimiž se účinky ztráty zaměstnání znásobují, a lidé jsou tak více vystaveni negativním vlivům. Výraznými faktory, které negativní životní situace u člověka snižují, jsou například schopnost odolat stresu či podpora od společnosti. Mezi nezaměstnanými dochází k vysokému výskytu nemocí dýchacího ústrojí a srdečních chorob. Nejvíce stresová zátěž způsobuje nemoci nervového charakteru, z čehož vyplývá, že ztráta práce je pro člověka velice závažnou psychosociální zátěží, a její prožívání je pro spoustu lidí extrémní emocionální šok. I když v drtivé většině případů je člověk obeznámen se situací,

že bude zakrátko nezaměstnaný, prožívání této situace pro to není o nic snadnější. Pocity typu „*co bude dál*“ přinášejí pocity úzkosti a paniky. (Buchtová a kol., 2000, str. 4 - 5)

Nezaměstnanost a psychické zdraví

V závislosti na ztrátě zaměstnání se mění i psychický stav člověka. Úroveň napětí a pocitů negativity se v souvislosti se ztrátou práce zvyšuje, což se pochopitelně podepíše na psychickém zdraví jedince. Psychická deprivace je zpravidla přičítána chudobě po vyčerpání finanční podpory státu, a také rapidnímu poklesu životní úrovně. Ne všichni po odchodu ze zaměstnání upadají do chudoby, neznamena to ale, že jim náhle nepřibudou starosti a obavy tohoto charakteru. Otázky ohledně budoucnosti však nejsou jediným faktorem, který narušuje lidskou psychiku. Patří sem také sociální exkluze ze společnosti, z dominantních institucí, ve kterých mel zaměstnaný člověk určitý status, ale také celkové rozhození zažité životní rutiny. Jedinec ztrácí pozitivní smýšlení o vlastní osobě, připadá si méněcenný, a jeho sebevědomí se podlomuje. Ne vždy vedou psychické potíže k psychickým poruchám na zdraví, tudíž bereme psychickou poruchu jako příčinu nezaměstnanosti, ne vždy jako její důsledek. (Mareš, 1998, str. 85 - 86)

3.1 Fáze nezaměstnanosti

„Ztráta práce je závažnou změnou v životě jedince a výrazně se projeví ve změně hodnocení kvality života.“ (Buchtová, 2004, str. 56)

V životě nezaměstnaného člověka se může objevit v důsledku ztráty práce spousta problémů, které mají přímý dopad na jeho kvalitu. Pokud chceme hlouběji poznávat kvalitu života nezaměstnaných lidí, je potřeba si ujasnit, co se vlastní kvalitou života v sociologii rozumí. Kvalitou rozumíme jakousi jakost či hodnotu, tj. specifický rys, jímž se určitý jev celkově liší od celku jiného.

Aristoteles kdysi pronesl, že štěstí, a s ním úzce související kvalita našeho života, je něco, na co mají různí lidé různé názory. Avšak i ten samý člověk může v různých životních situacích vidět svoje štěstí v něčem jiném, např. nemocný člověk vidí své štěstí v tom, že byl zdravý, ale v případě, že je již zdrav, vidí svoje štěstí v penězích.

J. Bergsma, holandský psycholog působící na univerzitě v Utrechtu, k této problematice uvádí: „*Co lidé existují, byli vždy schopni se zamýšlet a uvažovat o svém životě. Kvalita života byla nejen ohniskem jejich myšlení. Byla i zdrojem jejich inspirace nejen toho, co dělali, ale i změn, k nimž toto pojetí života vedlo*“. (Buchtová a kol., 2000, str. 17)

Podle **Plesníka** dělíme nezaměstnanost na tři základní fáze:

První fáze - aktivní

Ze začátku nezaměstnanosti je většina lidí, dá se říct, aktivní. Nechybí jim optimismus, a začínají se rozhlížet po nové práci. Hledání zaměstnání probíhá u každého jedince jinak, jelikož každý máme jiné dovednosti, zkušenosti, osobnostní potenciál, jiné rodinné zázemí ad.. Někteří lidé si dávají inzeráty, využívají všech možností k nalezení lepšího místa, a často zapojují do aktivního hledání i členy své rodiny a přátele. Posílají svůj životopis zaměstnavatelům v širokém okolí, navštěvují firmy osobně, a jsou neustále v kontaktu se svojí zprostředkovatelkou zaměstnání na úřadě práce. Na druhé straně tu jsou lidé, kteří pouze vyčkávají doma a čekají, až jim pracovnice z úřadu práce „něco najde“.

V počáteční fázi nezaměstnanosti člověk věří, že se jeho aktivní snaha najít si práci vyplatí, a že ji brzy najde. Od své rodiny a přátel má nezaměstnaný pozitivní podporu.

Druhá fáze - období zklamání

Specifický trh práce, kde fungují pevné tržní principy, si samozřejmě vybírá na volné pracovní místo toho nejlepšího uchazeče, který je k dispozici, z čehož logicky vyplývá, že je v dané situaci zbytek uchazečů odmítnut. Neúspěšné pohovory a výběrová řízení bývají pro člověka stresovým okamžikem, který ho psychicky vyčerpává.

Nikdo na světě nevydrží opakované neúspěchy a zklamání dlouhodobě. Při opakovaném neúspěchu získat novou práci můžeme říct, že se člověk dostává do fáze zklamání, deprese, úzkostných pocitů a ztrácí duševní rovnováhu.

Třetí fáze nezaměstnanosti spojená s životní strategií nezaměstnaných

Poslední fáze nezaměstnanosti zahrnuje především období pasivního přístupu ke světu. Člověk společensky rezignuje a snaží se eliminovat negativní podněty na nejnižší únosnou míru. Vyhýbá se výběrovým řízením a spoléhá na to, že se situace vyřeší sama.

Lidé si v průběhu této životní etapy vybírají jednu z životních strategií, které označujeme jako kultury nezaměstnaných.

Rovnostářská kultura se vyznačuje pocitem povinnosti, že každý člověk musí pracovat. Nezaměstnaný člověk je ochotný nastoupit do zaměstnání, někdy i za cenu nevýhodných podmínek či nízkého ohodnocení, jen aby se zbavil statusu osoby bez práce. Tato skupina lidí vnímá ztrátu práce jako velmi negativní zkušenost, díky níž se neochotně stávají závislí na státní podpoře, přestože na ni mají zákonný nárok. Řadíme sem **konformisty**, kteří aktivně navštěvují úřad práce a snaží se získat zaměstnání, a tím i vyšší spotřební úroveň, a také **ritualisty**, kteří nemají velkou šanci na vyšší úroveň spotřeby, ale z důvodu očekávání respektují zavedené rituály, a práci si hledají.

Fatalistická kultura je složena jedinci, kteří nemají kontrolu nad sociálním řádem, jsou společensky izolovaní, a zcela závislí na státní podpoře nebo charitě. Peníze od státu berou jako samozřejmost a něco naprosto přirozeného. Tito lidé práci nehledají, rituály spojené se ztrátou zaměstnání se jich netýkají, a tím se jejich život stává pasivní. Ve většině případů se nezaměstnaní snaží uniknout z reálného světa a často jsou svedeni alkoholem či drogami.

Příslušníci **individualistické kultury** bezohledně zneužívají dostupných příležitostí, které stát nezaměstnaným nabízí. Vzдорují společnosti, neuznávají její zavedené hodnoty a normy. Naopak ale všemožně využívají dostupné prostředky ve svůj prospěch. Jelikož se tito lidé často nevyskytují v širokých sítích veřejnosti, nejsou tak vystaveni tlaku, který je na nezaměstnané vyvíjen. Důležitá je pro ně svoboda a volný čas. Řadíme sem osoby **podnikavé**, kteří sice regulérně hledají práci a mají zájem o vyšší úroveň, ale příjmy si zajišťují neoficiální cestou, a lidé **kalkulující**, jež neusilují o nové zaměstnání a žijí se státní podpory a dalších prostředků státu. Kalkulující rodiny mají letitou zkušenost s hospodařením s dávkami sociální podpory a umí je maximálně využít, aniž by legálně pracovali.

Poslední skupinou lidí, které řadíme k individualistické kultuře můžeme zařadit tzv. **autonomní osoby**, které se zcela vymykají zavedeným normám společnosti, zaměstnání si nehledají, zcela výjimečně přistoupí na krátkodobý legální výdělek, a svoje potřeby tak přizpůsobují svým finančním možnostem, např. bezdomovci, lidé z různých komunit, dobrovolníci, studenti apod.. (Plesník, 2006, str. 9 - 17)

3.2 Sociální dopady dlouhodobé nezaměstnanosti

Z pohledu naší kultury má zaměstnání a práce důležité místo v naší životní dráze, a její ztráta s sebou nese značný vliv na náš život. Nejenom z hlediska poklesu životní úrovně, ale také v oblasti rodinného života, společenských vztahů a hodnot. Každý jedinec má jiné priority, a proto je prožívání období nezaměstnanosti velice individuální záležitostí. Přesto se ale najdou zkušenosti, kterými si projde každý, pouze v odlišné intenzitě. V třicátých letech minulého století byl v jednom malém rakouském městě proveden výzkum Jahodové, Lazarsfelda a Zeisela, kteří studovali důsledky nezaměstnanosti, na který se i dnes váží současné výzkumy. Uzavření tamější továrny mělo na propuštěné zaměstnance zásadní dopady, jako byly např.:

- změna vnímání času a jeho struktury;
- depresivní pocity, úzkost;
- sociální izolace;
- rodinné problémy v důsledku nedostatku financí;
- ztráta sebevědomí, a s tím spojená změna společenského statusu. (Mareš, 1999, str. 13)

Výše uvedené nežádoucí jevy jsou jasným projevem náhlé nezaměstnanosti. Jedinec je uváděn do chudoby, rodinné krize, a na společenském žebříčku dochází k náhlému pádu. „*Podle většiny autorů, ať již to myslí pozitivně nebo nesouhlasně, není chudoba uprostřed bohatství paradoxem, ale nevyhnutelným důsledkem koncentrace politické a ekonomické moci a ideologie akcentující zisk a ekonomický růst před uspokojováním potřeb.*“ (Mareš, 1999, str. 13)

Není překvapující, že se poměrně často v souvislosti se změnami morálních a společenských hodnot lidé uchylují k chování, které můžeme označit jako deviantní, např. prostituce, kriminalita, alkoholismus, drogová závislost, aj..

Čím déle je člověk nezaměstnaný, tím menší je pravděpodobnost, že si najde placené zaměstnání. Faktory, které hrají v tomto směru důležitou roli, jsou:

- demotivace člověka, což často vede k vyloučení z pracovního trhu;
- devastace lidského kapitálu, ztráta pracovních dovedností a kvalifikace;

- dlouhodobě nezaměstnaný člověk budí v potenciálním zaměstnavateli pocit nedůvěry;
- krize lidské identity, kdy bez placené práce klesá její význam a společenské postavení. (Mareš, 1998, str. 91 - 92)

Nejzávažnější dopady nezaměstnanosti na jedince jsou snížení životní úrovně, sociální izolace, ztráta statusu, zátěž rodinných vztahů či ztráta zájmu o život ve společnosti. Nezaměstnanost se může odrážet i v reprodukčním chování, sociálních sítích a dokonce zvyšuje procento výskytu sociálně patologického chování v naší zemi.

❖ Snížení životní úrovně

Při ztrátě zaměstnání nezaměstnaný člověk ztrácí pravidelný příjem. Dříve byla v tomto důsledku ohrožena samotná existence člověka, k čemuž v dnešní době díky sociálnímu státu již téměř nedochází. Aktuálně je stále více řešena problematika relativní deprivace neboli strádání, které chápeme jako psychické vyloučení z významných aktivit člena v moderní společnosti. Nezaměstnaný člověk není schopen setrvat v takové životní úrovni, na kterou byl zvyklý. Jakým způsobem se oblékáme, jaké máme auto, jak bydlíme, kam jezdíme na prázdniny, to všechno vyjadřuje naši identitu, a přiřazuje nám určitý společenský status v našem okolí. Lidem bez práce je velice nepříjemné omezit svoji spotřebu ve vztahu jak k vnějšímu světu, tak především k sobě samému. Z tohoto důvodu se člověk co nejdéle snaží svůj vysoký standart udržet nepozměněný. (Plesník, 2006, str. 11)

❖ Sociální izolace

Nezaměstnaní mají tendenci vyhýbat se zaměstnaným lidem, jelikož je to dostává do depresivní nálady, a zároveň se více či méně stydí za to, že si doposud nebyli schopni najít ucházející práci. Do této sociální izolace se dostávají lidé postupně, jednak záleží na délce nezaměstnanosti, ale také do jaké strategie člověk v této životní události sklouzne.

Izolaci chápeme jako oddělení nezaměstnaného od zaměstnaných, kterých je většina. (Mareš, 1998, str. 82)

❖ **Změna vnímání času**

Pobyt v práci tvoří u jedince velkou část dne. Dny plynou v určitém tempu a se zavedenými zvyklostmi, tj. máme svůj denní režim a řád. V období nezaměstnanosti se denní řád a jeho struktura rozpadá, a je nutné vytvořit řád nový. To je pro mnoho lidí psychicky velmi náročné. Obraz volného času je v naší kultuře pojímán jako odpočinek od práce. Pokud nemáme co na práci, čas pro nás přestává být tolik důležitý, a dostavuje se pocit nudy. Většina forem, jak trávit volný čas, vyžaduje dostatek finančních prostředků, které nezaměstnaný ve většině případů nemá. Při dlouhodobé nezaměstnanosti se vytrácejí podněty k cílevědomé aktivitě, a existence se stává depresivní a nudnou. Člověk se z psychického hlediska stává pasivním a mizí u něj zájem o jakoukoliv činnost. (Plesník, 2006, str. 12)

❖ **Ztráta statusu**

Pád společenského statusu, ten způsobuje ztráta zaměstnání. Nezaměstnaný přichází o nálepku zaměstnaného člověka, a musí se spokojit se společensky méně atraktivním statusem člověka bez práce, který je často spojován s negativním hodnocením, jako je třeba osobní selhání aj.. Od jedince bez práce se očekává, že svoji životní situaci rychle vyřeší, a brzo si najde nové zaměstnání. V opačném případě je člověk hodnocen jako líný a neschopný. Společnost tlačí na nezaměstnané, aby věnovali co nejvíce energie hledání nového zaměstnání, a popřípadě přijali jakoukoli práci za jakoukoli mzdu. (Mareš, 1998, str. 88)

❖ **Zátěž rodinných vztahů**

Ztráta zaměstnání má negativní dopad na celou rodinu nezaměstnaného. Životní úroveň rodiny klesá, a snižuje se taky postavení rodiny ve společnosti. Zavádějí se úsporná opatření. Nejvýrazněji se ztráta zaměstnání projevuje v rodinách, kdy o práci přichází muž čili manžel a otec. Muž ztrácí důležitou roli hlavního živitele rodiny a svoji autoritu, což často vede k problémům při výchově dětí. Děti se často baví činnostmi, které vyžadují dostatečnou finanční podporu od rodičů, a když ji nemají, objevují se neshody jak výchovného charakteru, tak partnerské problémy, a v tomto důsledku celková stabilita rodiny prudce klesá.

❖ **Ztráta zájmu o život ve společnosti**

Člověk bez práce si připadá vyloučen ze společnosti, má pocit, že nikam nepatří, a jeho život ztrácí účel. Objevují se negativní tendence vůči vnějšimu světu, jelikož jsou jako nezaměstnaní značně nedocenení jako lidé. Dostavuje se odpor k zavedeným hodnotám a normám, které mohou vyústit ve společensky deviantní chování. (Plesník, 2006, str. 16- 17)

❖ **Nezaměstnanost a reprodukční chování**

Nezaměstnanost přináší i takové negativní faktory, které se promítají do reprodukčního chování. Například v Británii i v Austrálii se s vyšší mírou nezaměstnanosti zvyšoval i průměrný věk prvorodiček, a zároveň věk uzavření manželství. Naopak jsou zaznamenány situace, kdy žena upřednostňuje status matky či ženy v domácnosti před statusem nezaměstnaná. Řada žen raději otěhotní, než aby nastoupila do zaměstnání, což se považuje za jakousi hodnotu, která se počítá. Ženy tohoto statusu nepřipouštějí možnost jít na potrat a antikoncepce je pro ně tabu.

❖ **Nezaměstnaní v sociálních sítích**

Sociální sítě jsou jedním z významných mechanismů domácnosti, ve kterých se její členové potýkají s problémy, souvisejícími s nezaměstnaností některého člena. Poskytují jak materiální, tak morální podporu. Sociální sítě mají velký význam při hledání placeného zaměstnání. Informace ohledně pracovních příležitostí se nejnádhněji šíří v sociálních sítích, které jsou prostorově značně široké, kde se člověk dostane k dostatečné škále informací. V sociální síti je minimální administrativa, na rozdíl od přímé formální konfrontace se zaměstnavatelem. Člověk se také dostane k informacím, které by na tzv. oficiální síti nezískal. (Mareš, 1998, str. 81 - 83)

❖ **Zvýšený výskyt sociálně patologických jevů**

Vybrané, společností odsuzované a negativně hodnocené jevy označujeme jako jevy sociálně patologické. Současně žijeme ve společenském prostředí, kdy se zvyšuje výskyt sociálně patologického chování. Většina společnosti je hodnotí jako nežádoucí nebo

dokonce absolutně nepřijatelné, a to z důvodu, že mravně a morálně ohrožují společenský vývoj. Problematika jevů jako jsou např. delikvence, kriminalita, organizovaný zločin či závislostní chování není problémem pouze v ČR, ale jedná se o sociální problém v celosvětovém měřítku. (Fischer & Škoda, 2009, str. 13 - 14)

Nezaměstnanost má negativní vliv jak na jedince, tak na celou společnost. Postižená společnost zaznamenává zvýšený výskyt sociálně patologických jevů, které se projevují nadměrnou konzumací alkoholu, nikotinu, různých omamných a psychotropních látek, vyšší nemocností, a s tím související vysokou spotřebou medikamentů, ale také pokusů o sebevraždu. V České republice každý rok stoupá počet případů sebevražd, spojený se ztrátou zaměstnání. Zpočátku se nezaměstnanost jeví jako vhodná a potřebná „dovolená“. Postupem času se ale situace stává nekontrolovatelná, člověk se dostává do pocitů beznaděje, zoufalství a nepotřebnosti. Doprovodnými jevy při dlouhodobé nezaměstnanosti jsou kriminalita a násilí, rasové nepokoje, rodinná krize a sociální exkluze. Dochází také ke ztrátě autority k politickému vedení společnosti a jejím pravidlům. (Buchtová, 2000, str. 10)

SHRNUTÍ

Dlouhodobá nezaměstnanost zvyšuje riziko kardiovaskulárních onemocnění, zvyšuje krevní tlak, a celkově zvyšuje úmrtnost. Dostávají se deprese, pocity méněcennosti a duševní stav člověka se zhoršuje. Lidé bez práce mají ve statistikách vyšší nemocnost a větší sklony k užívání návykových či omamných látek, díky nimž se snaží uniknout ze své tíživé životní situace. Faktory, které tlumí negativní dopady nezaměstnanosti na člověka, jsou schopnost odolat stresu či síla podpory svých blízkých.

Nezaměstnanost zcela zásadně ovlivňuje kvalitu lidského života. Zpočátku zastává člověk bez práce pozitivní postoj k hledání si nové, avšak postupem času se dostává do fáze, kdy je zklamaný z neúspěchu a ztrácí duševní rovnováhu. Konečná fáze dlouhodobé nezaměstnanosti zahrnuje pasivní přístup člověku ke společnosti, díky němuž rozlišuje různé kultury nezaměstnaných. Mezi zásadní dopady nezaměstnanosti řadíme především pokles psychického zdraví, snížení životní úrovně, změnu vnímání času, sociální izolaci, ztrátu společenského statusu, zátěž rodinných vztahů či ztrátu zájmu o život ve společnosti. O nezaměstnanosti hovoříme také v souvislosti se zvýšeným výskytem sociálně – patologického chování v naší společnosti.

4. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Vlastní výzkumné šetření považuji za stěžejní část mé bakalářské práce. Získaná data jsou důkazem toho, že je na nejvyšší důležité zabývat se problematikou nezaměstnanosti a s tím souvisejícími dopady na lidský život.

4.1 Cíle, metodologie, organizace, cílová skupina

Cílem výzkumné části mé bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit získaná kvalitativní data, která mi poskytlo 5 respondentů prostřednictvím rozhovoru.

„Kvalitativní přístup v psychologických vědách je přístupem, který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“ (Miovský, 2006, str. 17)

„Kvalitativní analýza je uměním zpracovat data smysluplným a užitečným způsobem, a nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku.“ (Hendl, 2005, str. 223)

Výzkumné otázky:

- 1) Došlo u respondentů ke změně denního režimu v důsledku ztráty zaměstnání?**
- 2) Shledávají respondenti nějaké pozitivum v souvislosti s odchodem ze zaměstnání?**
- 3) Jaký dopad má nezaměstnanost na finanční situaci v rodinách respondentů?**
- 4) Došlo ke snížení sebevědomí nezaměstnaných respondentů?**
- 5) Ovlivnila nezaměstnanost partnerský život dotazovaných respondentů?**
- 6) Jaký dopad má nezaměstnanost na fyzický a psychický stav našich respondentů?**
- 7) Vidí naši respondenti svoji budoucnost optimisticky?**

I když počet dotazovaných respondentů není vysoký, kvalitativní výzkum nám umožňuje získat velké množství informací rozsáhlého obsahu, jejichž charakter je neopakovatelný. (Švec & Hrbáčková, 2007, str. 55)

Kvalitativní výzkum se vyznačuje tím, že sběr dat je do široka rozprostřený. Stejně tak se nestanovují hypotézy dopředu, tím pádem nejsme závislí na teorii, kterou již před námi někdo vybudoval. Hloubkově zkoumáme definovaný jev, čímž získáme co největší množství informací. Jakmile je sběr dat pro kvalitativní výzkum ukončen, můžeme se začít zabývat tím, jak spolu získané informace souvisejí, jaké jevy ji nejvíce ovlivňují, a čím se informace liší. (Švaříček & Šedřová, 2007, str. 23)

Závěrem kvalitativního výzkumu určujeme zcela novou hypotézu či teorii. Součástí výzkumu je formulace výzkumného problému. Výzkumný problém je většinou problematického charakteru, který se odehrává v sociální realitě.

Výzkumná otázka je jádrem každého kvalitního výzkumného projektu. Udává výzkumu správný směr, a také napomáhá soustředit se na to, abychom získali takové výsledky, které jsme si cíleně stanovili. (Švaříček & Šedřová, 2007, str. 69)

Jako metodu sběru dat při svém vlastním výzkumném šetření jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru.

Dle **Miovského** je polostrukturovaný rozhovor jedním z nejrozšířenějších výzkumných metod při sbírání potřebných dat. Oproti nestrukturovanému rozhovoru máme možnost zaměřovat předem připravené otázky, na které se budeme ptát našich respondentů. Cílem manipulace s pořadím otázek je získání co nejkvalitnějších a nejhodnotnějších odpovědí pro náš výzkum. (Miovský, 2006, str. 159)

Při použití výzkumné metody rozhovoru se zaměřujeme na jedince, kteří jsou členy konkrétního uskupení. Naším cílem je pochopit jejich názory. Kromě samotného rozhovoru je tato metoda složena i z jeho přepisu, přípravy, zvolení odpovídající metody, kladení vlastních otázek, doplňujících otázek, reflexe rozhovoru, rozbor získaných informací a jejich interpretace. (Švaříček & Šedřová, 2007, str. 159 – 161)

Organizace výzkumného šetření

Obrázek č. 3: Rozhovor

Převzato z: <http://wordpress.viu.ca/pb6education/exit-interview/>

Během měsíce ledna 2016 byla s ohledem na cíl výzkumného šetření praktické části mé bakalářské práce strategicky vybrána a sestavena skupina otázek, které se zaměřují ve všech úhlech pohledu na dopady nezaměstnanosti na dotazovaného jedince. Samostatné rozhovory byly realizovány v měsících únor a březen 2016 v přirozeném prostředí všech 5 respondentů.

V době rozhovoru jsem byla s každým respondentem v pokoji o samotě, aby byla zachována ochrana soukromí každého z nich. Všichni respondenti jsou z přerovského okresu, který se nachází v olomouckém kraji.

Rozhovory byly zcela anonymní, respondenti pouze podepisovali souhlas s poskytnutím rozhovoru a jeho nahráváním, z důvodu rychlého a přesného získání potřebných informací. Nahrané rozhovory byly přepsány do digitální podoby, a jejich úplné znění bylo jednotlivým respondentům zasláno k autorizaci. Doslovné přepisy všech 5 rozhovorů jsou přílohou mé bakalářské práce.

Rozhovory probíhaly téměř na profesionální úrovni. Otázky byly kladeny postupně, a vždy byl dán dostatečný prostor pro odpověď samotného respondenta. Některé odpovědi byly stručnější, některé naopak velmi obsáhlé, až bylo potřeba jemně respondenta vrátit k samotné otázce, která byla pro výzkumné šetření klíčová.

Žádný s respondentů se nezdráhal otevřeně mluvit o svých životních problémech. Při emotivně náročnější otázce jsem respondentům vždy trpělivě a pozorně naslouchala a snažila jsem se působit mile a klidně, abych zbytečně nezvyšovala případnou nervozitu.

Cílová skupina

Pro vlastní výzkumné šetření byly uskutečněny rozhovory s 5 respondenty z 12 oslovených. Respondenty jsme oslovili buďto osobně, přes přátele, ale také prostřednictvím sociálních sítí. Kritérium bylo jednoduché, v mém blízkém okolí bylo osloveno 12 nezaměstnaných osob, z nichž 5 z nich s poskytnutím rozhovoru souhlasilo.

4.2 Výsledky výzkumného šetření

Vlastní výzkum mi umožnil získat kvalitativní data od 5 respondentů. Každý rozhovor byl velice individuální a zcela jedinečný. Všichni respondenti byli ženy. I přes veškerou snahu se mi nepodařilo do svého výzkumu zahrnout respondenta mužského pohlaví. Domnívám se, že muži neradi rozebírají jejich emocionální či jinou stránku jejich osobnosti před cizím člověkem, obzvlášť když se jedná o negativní životní zkušenosti.

Získaná data byla na základě stanovení 7 výzkumných otázek zpracována do následujících tabulek.

Základní identifikace:

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Identifikace	žena	žena	žena	žena	žena
Vzdělání	VŠ – Mgr.	VŠ – Bc.	SŠ	SŠ	SŠ
Doba nezaměstnanosti	1 rok	rok a půl	1 rok	půl roku	3 měsíce

Tabulka č. 1 – Identifikace nezaměstnaných respondentů

Výzkumná otázka č. 1 - Došlo u respondentů ke změně denního režimu v důsledku ztráty zaměstnání?

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Změna denního režimu	Ano	Určitě ano	Zásadně	Zásadně	Ano

Tabulka č. 2 – změna denního režimu nezaměstnaných

Shrnutí odpovědí respondentů:

R1

Respondentka v rozhovoru uvedla, že největší změnu režimu vnímá především ve prospěch svého fyzického zdraví. Věnuje se zdravé výživě, četbě, a když má náladu a chuť, tak si zacvičí. Má možnost podívat se v televizi na oblíbené pořady v kteroukoliv denní hodinu, aniž by se musela bát, že bude v práci druhý den značně unavená. Do města a po úřadech chodí převážně v dopoledních hodinách, kdy je venku méně lidí a město je poloprázdné. Zkrátka všechno dělá s větším klidem a pohodou.

R2

Respondentka uvádí, že její biorytmus se zásadně změnil. Ráno si déle poleží, aniž by měla výčitky svědomí. Potom si přes den udělá, co potřebuje. Má čas na to dohnat resty, na které neměla dříve čas. Jako zásadní změnu také považuje to, že má daleko více času sama pro sebe. Zdravě se stravuje, cvičí či chodí ke kadeřnici. Zároveň má mnohem více času na svého přítele. Večery občas tráví se svými kamarády, aniž by se ohlížela na to, kdy přijde domů. Ráda se dívá na televizi nebo si čte. V tomhle směru jí ztráta práce vyhovuje.

R3

Respondentka v rozhovoru uvedla, že její denní režim se zásadně změnil. Ráno vstává pozdě, dopoledne stráví u televize, a negativně se staví k jakémukoliv zdravému pohybu. Z důvodu ztráty zaměstnání, kdy každé ráno nemusí vstávat, se její dny staly neuspořádanými. Respondentka přiznala, že se přestala malovat, nepoužívá kosmetické krémy a přípravky, které byly dříve každodenní rutinou, a celkově moc nedbá o svůj zevnějšek.

R4

Respondentka na tuto otázku v rozhovoru odpověděla, že její denní režim se změnil o 360 stupňů. Jako zaměstnaná byla velmi aktivní člověk, chodila s kamarády ven, na kosmetiku nebo třeba sportovala. Při nedostatku peněz na dosavadní aktivity nezbývá, takže přestala chodit do fitness centra, a co se týče kamarádů, už se s nimi tolik nestýká, jelikož pobyt v restauraci není levná záležitost. Přestala se tolik líčit a většinu času tráví doma.

R5

Respondentka uvedla, že její denní rytmus je zcela jiný než dřív. Je s dcerou pořád doma, jelikož má zdravotní problémy. Nesmí chodit do školy, takže jsou spolu 24 hodin denně. Také pořád uklízí a vaří zdravá jídla, což při zaměstnání tolik nestíhala. Celý den se nezastaví a každý den je jeden velký kolotoč.

U všech dotazovaných respondentů došlo ke změně denního režimu v důsledku ztráty zaměstnání.

Výzkumná otázka č. 2 - Shledávají respondenti nějaké pozitivum v souvislosti s odchodem ze zaměstnání?

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
ztráta práce jako pozitivum	Spíše ano	Určitě ano	Spíše ne	Ne	Spíše ne

Tabulka č. 3 – pozitivum na ztrátě zaměstnání

Shrnutí odpovědí respondentů:

R1

Respondentka v rozhovoru uvedla, že největší pozitivum na ztrátě práce vidí v tom, že má více času pro sebe. Může se věnovat svým koníčkům, a hlavně se psychicky srovnat, jelikož ve škole bylo stresu více než dost. Má více času na rodinu, úklid své domácnosti, na svého psiho mazlíčka a na ostatní věci, které při zaměstnání těžko stíhala. Celkově má teď čas na údržbu ve všech směrech.

R2

Respondentka uvádí, že má více času snad úplně na všechno. Jako pracující člověk byla celý den v práci a po příchodu domů už jí nezbývalo mnoho energie. Teď si může vyřídít pochůzky ve městě, lékaře, úřady, bez nahrazování hodin v práci. Také se teď častěji dostane k uklízení a vaření. Věnuje se zdravému pohybu, na který nebyla dřív nálada a čas. Jako pozitivum také vidí to, že má více času na své přátele a hlavně rodinu.

R3

Respondentka v rozhovoru uvedla, že jsou jistá pozitiva na ztrátě zaměstnání. Více odpočívá, déle spí a má více času na domácnost. Převažují však spíše negativa, jelikož byla spoustu let zvyklá na určitý zažitý denní režim, a ten se vytratil. Celé dopoledne leží doma, nudí se, a nedodrжуje zdravou životosprávu. Když má chuť, tak si něco dá. Odpoledne občas poklidí domácnost, ale cvičení, hraní tenisu a dalším aktivitám, těm se přestala věnovat úplně. Takže celkový dojem je spíše negativní.

R4

Respondentka v rozhovoru uvedla, že na ztrátě práce vidí spíše samá negativa. Ztratila svůj pravidelný příjem, a tak se musí omezit ve společenských akcích, zábavě, atd., což u ní nebylo zvykem. To, že veškeré výdaje hradí její partner, samozřejmě není pro respondentku pozitivní aspekt. Jediné pozitivum na ztrátě práce je to, že je čas v klidu si uvařit a uklidit.

R5

Respondentka uvádí, že žádná pozitiva nevidí, kromě toho, že se maximálně věnuje své dceři, která jí teď v důsledku zdravotních potíží moc potřebuje. Spíše negativa, která jsou hlavně a především v nedostatku financí, jelikož poplatků je mnoho a peněz málo. Jako negativum také vidí to, že je společensky izolovaná od svých přátel.

Odpovědi našich respondentů se poměrně liší. Dvě respondentky vidí pozitivum v souvislosti se získáním více času pro sebe, u tří ostatních převažují spíše negativa.

Výzkumná otázka č. 3 - Jaký dopad má nezaměstnanost na finanční situaci v rodinách respondentů?

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Finanční situace	Patrný	Značný	Zásadní	Patrný	Zásadní

Tabulka č. 4 – finanční situace v rodině

Shrnutí odpovědí respondentů:

R1

Respondentka v rozhovoru uvedla, že po skončení braní státní podpory, nastala v jejím životě krutá realita, kdy musela její rodina vyjít s jedním platem. Jelikož má ještě malé dítě, výdaje do školy jsou vysoké a těžko se zvládají. Snaží se hledat si alespoň nějaké brigády, kde berou ale spíše mladé lidi, s čímž má negativní zkušenost. Její manžel pracuje přes čas a někdy i celý víkend. S financemi pomáhá matka manžela, když donese nějaké prací prostředky, potraviny, někdy i oblečení pro vnučku. Nejhorší je pro ni období Vánoc, kdy je skromnost nejvíce potřeba. Také se musí jako rodina zříct veškerých zimmích radovánek.

R2

Respondentka uvádí, že žije v domácnosti se svým partnerem, zatím bez dětí, kdy je placení většinou na něm. Jako nezaměstnaná si nemůže dovolit nakupovat vše, co by se jí líbilo. Jídlo kupuje převážně v akci a oblečení jen to nejnnutnější. Přítel ale nemůže neustále vše platit skoro sám. Ve finančně obtížné situaci jí pomáhá hlavně rodina.

R3

Respondentka v rozhovoru uvedla, že dopad na finanční situaci je veliký. U hypotečního úvěru musela kompletně zredukovat výši splátek. Inkaso a veškeré nutné výdaje spojené s chodem domácnosti ji také velice finančně zatěžují. V počátcích nezaměstnanosti se situace dala ještě zvládnout, jelikož manžel veškeré peníze vkládal do domácnosti, a také rodina hodně pomáhá. V důsledku finanční nouze se začali s manželem obviňovat a začali pravidelné hádky. V současné době je situace stabilní, ale spíše špatná.

R4

Respondentka v rozhovoru uvedla, že jelikož mají s přítelem čerstvou hypotéku, musejí se hodně obracet, aby ji byli schopni splácet. Její partner bere poměrně slušnou mzdu, a tak se zatím daří poplatit vše nejnnutnější. Když jí byla ještě vyplácena podpora z pracovního úřadu, chybějící výplata nebyla tak znát, ale v současné době je již situace horší a kupuje se jen to nejnnutnější.

R5

Respondentka uvádí, že i přes to, že bere státní podporu při nezaměstnanosti, příjmy jsou větší než výdaje. Většinu peněz utratí za léky, a zdravotní péči o svoje dítě. Jako svobodná matka samoživitelka má obrovské výdaje ve všech směrech. Nějaké peníze měla našetřené, ale ty už pomalu mizí, takže neví, jak to v budoucnu zvládne. Rodiče než penězi spíše pomůžou materiálně, a to tak, že kupují potřebné věci pro svoji vnučku.

Dvě z respondentek musejí splácet hypoteční úvěr, což jsou nemalé měsíční výdaje, které se nedají jen tak přejít, takže hlavně tam je situace nejhorší. Zbylé respondentky situaci zatím zvládají dobře.

Výzkumná otázka č. 4 - Došlo ke snížení sebevědomí nezaměstnaných respondentů?

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Sebevědomí	Asi ne	Určitě ne	Spíše ano	Spíše ano	Ano

Tabulka č. 5 – Sebevědomí

Shrnutí odpovědí respondentů:

R1

Respondentka v rozhovoru uvedla, že se svým sebevědomím je na tom docela dobře. Přiznává, že při jedné z brigád na ni lidé podivně zírali, ale to ji naopak dodalo sebevědomí v tom směru, že je na sebe pyšná a nestydí se za to, že se snaží vydělat si poctivou fyzickou prací, i když je vysokoškolský vzdělaný člověk.

R2

Respondentka uvádí, že její sebevědomí v době, kdy je nezaměstnaná spíše narostlo. Díky více času pro sebe, kdy si zdravě vaří a dbá na fyzickou kondici, daleko lépe vypadá. Považuje to i za jakési dodání energie při aktivním hledání nové práce. Její pěknější zevnějšek by jí také dle jejího názoru měl pomoci při sehnání slušného zaměstnání.

R3

Respondentka v rozhovoru uvedla, že její sebevědomí poněkud kleslo. Nic jí nebaví, sedí pořád doma u počítače, a příliš nedbá na svůj vzhled. Dříve pravidelně jezdila na kole, které už skoro rok leží zaprášené v garáži. V důsledku skoro žádného zdravého pohybu také rapidně klesla její fyzická kondice. Nezaměstnaná uznala, že na sebe opravdu nedbá, a že se poněkud stydí za to, kam až to nechala zajít.

R4

Respondentka v rozhovoru uvedla, že se svým sebevědomím je na tom spíše hůř, než když chodila do práce. Podporuje ji ale její rodina a přátelé, takže situaci zatím zvládá. Doufá, že všechno dobře dopadne.

R5

Respondentka uvádí, že její sebevědomí nebylo nikdy moc vysoké. Se současnou situací její sebevědomí stále klesá. Její představy o životě se neuskutečnily a je nucena se vyrovnávat s krutou realitou. Vše se točí kolem nedostatku peněz a kolem její malé dcerky, která má neustále nějaké zdravotní problémy.

U tří respondentek došlo spíše k postupné ztrátě sebevědomí v důsledku ztráty práce. Zbylé respondentky tento pocit nemají, právě naopak.

Výzkumná otázka č. 5 - Ovlivnila nezaměstnanost partnerský život dotazovaných respondentů?

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Partnerský život	Spíše ne	Ne	Spíše ano	Ne	Ne

Tabulka č. 6 – Partnerský život

Shrnutí odpovědi respondentů:

R1

Respondentka v rozhovoru uvedla, že na partnerský život má její ztráta práce spíše negativní dopad. Vznikají rozepře a hádky k vůli různým výdajům. Nezaměstnaná přiznává, že se nakonec musí zdržet posledního slova, a tím pádem si někdy připadá hrozně. Na druhou stranu ji ale její manžel nenutí do každé možnosti, jak si vydělat. Tvrdí, že to nějak zvládnou a nechce po své ženě, aby chodila do práce doslova za pár korun.

R2

Respondentka uvádí, že doposud nedošlo k nějaké zásadní změně v jejich partnerském vztahu. Občas se sice se svým přítelem trochu pohádají, ale přítel je hodně tolerantní. Určitě to ale takhle nebude fungovat napořád.

R3

Respondentka v rozhovoru uvedla, že dopad nezaměstnanosti na její manželství je značný. Nemá obavy z toho, že by se museli rozvést, ale občasné hádky a rozepře jí velice vadí. Ráda by, aby se všechno vrátilo do starých kolejí, a nemusela se pořád tolik rozčilovat.

R4

Respondentka v rozhovoru uvedla, že v tomto směru má zatím štěstí. Její partner je velice tolerantní a zatím zvládá finančně všechno sám. Přesto každý měsíc musejí mimo přítelovu mzdu ještě sáhnout na nějakou částku z jejich úspor. Z čehož vyplývá, že tato situace je trvale neudržitelná. Svému příteli se ale snaží dát najevo, jak si cení jeho podpory, a jako partnerka se o něj stará, jak nejlépe může. Stalo se, že se již párkrát dostali do pře kvůli výdajům, ale nic vážného. Jediný problém vidí ve svojí budoucí tchýni, která ji před synem shazuje, což není příjemné. Partner je ale na její straně a je jí oporou.

R5

Respondentka uvádí, že partnera momentálně nemá. S přítelem a otcem své dcery již nežije, jelikož si našel novou přítelkyni. Toto téma je pro ni velice citlivé a bolestivé, takže jej dále nerozvíjela.

Tři respondentky měly štěstí na své partnery, a situaci zatím zvládají dobře. U jedné respondentky se již objevují partnerské problémy, a poslední respondentka partnera nemá.

Výzkumná otázka č. 6 - Jaký dopad má nezaměstnanost na fyzický a psychický stav našich respondentů?

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Fyzický a psychický stav	Zlepšení	Zlepšení	Zhoršení	Zhoršení	Zhoršení

Tabulka č. 7 – Fyzický a psychický stav

Shrnutí odpovědí respondentů:

R1

Respondentka v rozhovoru uvedla, že si především odpočinula a pořádně se vyspala. Hluk v prostorách školy jí také vůbec nechybí. V práci musela neustále řešit konflikty mezi dětmi, dohlížet na žáky a být neustále ve střehu, jelikož za děti nese ve škole plnou zodpovědnost. Někdy je sice smutné dívat se na školáky, jak jdou ráno do školy, ale psychicky mi propuštění určitě prospělo. Deprese a pocity neúčinnosti se zatím nedostavili. Zdravotně je na tom nezaměstnaná dobře, jelikož sklony k vysokému tlaku se momentálně tolik neprojevují.

R2

Respondentka uvádí, že po zdravotní stránce je na tom určitě lépe. Dodržuje správnou životosprávu a také cvičí, takže se dostavily žádané váhové úbytky. Z hlediska psychiky jí propuštění z práce nejspíše prospělo, jelikož na pracovišti byly kolegiální vztahy velice napjaté, a bylo velmi vyčerpávající s tímto vědomím těšit se do zaměstnání. Nakonec je asi dobře, že už tam nepracuje.

R3

Respondentka uvedla, že její zdravotní stav se se ztrátou zaměstnání zhoršil. Díky tomu, že přestala pravidelně provozovat zdraví prospěšné pohybové aktivity, tak jí hodně poklesla fyzická kondice, a také jí začaly bolet kolena. Došlo také ke zvýšení cholesterolu. Psychicky je na tom poměrně dobře, někdy se sice cítí deprimovaně, ale vždy se najde někdo, kdo jí opět rozveselí.

R4

Respondentka v rozhovoru uvádí, že po zdravotní a psychické stránce se nedá hovořit o zlepšení. Po ztrátě práce se cítí nedocenená a tak jí z toho není moc do zpěvu. Často je bez nálady a projevuje se to na komunikaci s partnerem. Deprese jako taková se ještě ale nedostavila a snad ani nedostaví. Zdravotní stav se nepatrně zhoršil a váha šla mírně nahoru díky tomu, že nemá pravidelný pohyb, tak jako dřív. Určitě se ale brzy dá zase dohromady po všech stránkách.

R5

Respondentka uvádí, že po psychické stránce je situace špatná. Neustále se strachuje o dceru, což je velice vyčerpávající. Několikrát celou noc nespala, a strávila ji na pohotovosti. Neustále přemýšlí nad tím, co se bude dít dál, když se její dcera neuzdraví, a bude stále nemocná. Má strach, co se v budoucnu stane, a co ji ještě potká. Zdravotně je na tom respondentka docela dobře, ale má velké obavy, že se její neustály stres a vyčerpání brzy podepíší na jejím zdraví.

Dvě respondentky pocítují zlepšení jak fyzického, tak psychického zdraví. Zbýlé tři naopak zaznamenávají v tomto ohledu náhlé zhoršení.

Výzkumná otázka č. 7 - Vidí naši respondenti svoji budoucnost optimisticky?

Respondent Kategorie	R1	R2	R3	R4	R5
Optimistická budoucnost	Snad ano	Ano	Ano	Snad ano	Neví

Tabulka č. 8 – Optimistická budoucnost

Shrnutí odpovědí respondentů:

R1

Respondentka v rozhovoru uvedla, že doufá, že se v nejbližší době naskytne nějaká pracovní příležitost. Má velké obavy z toho, že až do konce své pracovní kariéry bude vždy přijata do pracovního poměru na dobu určitou, a nakonec jako poslední přijatá, taky první propuštěná. I přes naléhání přátel školy dal pan ředitel vždy přednost rodinné známé

nebo mladé vystudované paní učitelce bez praxe. Respondentka má pocit, že je její práce nedocenená a řádně neohodnocená.

R2

Respondentka uvádí, že doufá, že si co nejdříve najde pořádnou práci a bude si moct dovolit jet třeba na dovolenou, koupit si nějaký víkendový pobyt s přítelem nebo by hrozně ráda pozvala maminku někam na pěkný výlet, za to, že jí tak pomáhá v této nepříjemné životní situaci.

R3

Respondentka v rozhovoru uvedla, že jelikož absolvovala kurz potřebný k práci v domově s pečovatelskou službou, kde byla i na praxi, doufá, že ji možná zaměstnají na stálo. Vyřešilo by se tím téměř vše, co ji momentálně trápí. Postupně splatí svoje dluhy, a situace s manželem se vrátí do normálu. Také snad brzo díky finančnímu příjmu bude moci rozmazlovat svoje vnoučata.

R4

Respondentka v rozhovoru uvedla, že opravdu doufá, že se v nejbližší době opět vrátí do pracovního procesu, a všechno bude zase jako dřív. V opačném případě snad ani nechce přemýšlet, jak by to dál v životě vedla. Nejspíš by to šlo z kopce, jak se říká.

R5

Respondentka uvádí, že nejdůležitější je pro ni zdraví jejího dítěte. Co bude v budoucnu dál, se uvidí. Pokud bude moci dát dceru do školy, snad nebude problém najít si nějaké místo. Vše se bude odvíjet od toho, jak rychle se její dcera dá zdravotně do pořádku.

4 respondentky vidí svoji budoucnost optimisticky a věří, že brzy najdou nové zaměstnání, které vrátí jejich životy do starých kolejí. Jedna respondentka budoucnost vidí hlavně v uzdravení své dcery, což je momentálně její hlavní priorita.

4.3 Závěr výzkumného šetření

U všech dotazovaných respondentů došlo k zásadní změně denního režimu v důsledku ztráty zaměstnání. Většina z respondentek viděla hlavní změnu v tom, že má daleko více času pro sebe a pro svoje osobní potřeby. Ne všem dotazovaným ale změna denního režimu vyhovuje. Jedna z respondentek v rozhovoru uvedla, že se na základě této změny dokonce zhoršil její zdravotní stav, což další respondentky nepocitují. Také zde

hrají důležitou roli finanční prostředky. Téměř všechny respondentky se ale shodli na tom, že si určitě rády posunou ranní vstávání. Ztráta zaměstnání má v každém případě zásadní vliv na denní režim všech našich respondentů, bez ohledu na to, zda v negativním či pozitivním slova smyslu.

Na otázku, zda vidí oslovení nějaké pozitivum na ztrátě práce, se odpovědi našich respondentů poměrně lišily. Někteří jsou si vědomi pozitiva v souvislosti se získáním více času pro péči o svoji osobu. Ostatní respondenti samovolně hovořili o negativech, která plně převažují nad případnými nepatrnými pozitivy. Odpovědi jsou velice individuální a je vidět, že každý má zcela jinou životní cestu, a každému působí nezaměstnanost jiné, zcela nové zkušenosti. Pozitivně je brán hlavně fakt, že se respondenti mohou více věnovat svým přátelům a rodině. Není tomu tak ale vždy, někdy je více času bráno jako negativum, jelikož den ztrácí svůj řád a zavedené pochody.

Finanční situace je asi ta nejvíce diskutovatelná otázka v našem výzkumu. Peníze jsou až na prvním místě, takže ztráta pravidelného příjmu činí člověku nemalé problémy. Omezuje člověka ve všech směrech. V rodinách, kde partner situaci zvládá, je finanční dopad nezaměstnanosti více snesitelný. V rodinách, kde se s jedním platem vyjít nedá, je situace špatná, a nese sebou další negativní důsledky. Všichni respondenti musí věnovat značnou váhu tomu, co a za kolik peněz nakupují. Některé věci si musejí dotazování odepřít úplně. Dvě z respondentek musejí splácet hypoteční úvěr, což jsou nemalé měsíční výdaje, které se nedají jen tak přejít, takže hlavně tam je situace nejhorší. Z této výzkumné otázky můžeme usoudit, že finanční dopad při ztrátě zaměstnání je tu vždy a faktorů, které tento dopad tlumí nebo naopak zhoršují je mnoho. Důležitou roli hraje finanční pomoc od partnera, děti v domácnosti, úvěry a jiné finanční závazky, ale třeba i věk a zdravotní stav našich respondentů nebo členů jejich rodiny.

Každý, kdo má dobré zaměstnání, společenské postavení, a finanční jistotu je na tom se sebevědomím poměrně dobře. Lidem, kteří ztratí práci, nebo z ní musejí odejít, sebevědomí klesne. Není ale výjimkou, když se sebevědomí naopak zvedne, a to i při ztrátě zaměstnání, jak uvedla nejedna respondentka. Značný vliv na sebevědomí nezaměstnaného člověka má tlak společnosti, čili jakým způsobem jej hodnotí jeho okolí. Pro někoho je ponižující hledat si práci, a pro někoho je naopak významným krokem nahoru, když se nebojí pracovat i pod hranicí svého vzdělání. Tato otázka je opět hodně specifická a ovlivňuje ji především věk nezaměstnaného a jeho společenský status.

V případech ztráty zaměstnání, kdy je člověk nucen být finančně závislý, se nezaměstnaný dostává do svízelné pozice. V našem výzkumu můžeme říct, že téměř

všechny respondentky měly štěstí na své partnery, a situaci zatím zvládají dobře. Není tomu tak ovšem pokaždé, kvůli finančním problémům se ve vztahu objevují pře a konflikty, a to nikdy nemá blahý vliv na stabilitu jeho stabilitu. Zásadní je i to, zda má člověk našetřené nějaké peníze, a může se tak nějakou dobu obejít bez větších finančních problémů. Situace, kdy je nezaměstnaný živen svým partnerem nebo členem jeho rodiny, je ovšem trvale neudržitelná, a proto je nanejvýš potřeba si najít nové zaměstnání, čehož jsou si všechny naše dotazované vědomy.

Velmi důležitým ukazatelem dopadů nezaměstnanosti je fyzické a psychické zdraví člověka. Odpovědi na toto téma byly velice individuální. Některé respondentky pocítují zlepšení jak fyzického, tak psychického zdraví. Zbylé naopak zaznamenávají v tomto ohledu náhlé zhoršení. Hodně závisí na tom, na jaký životní styl byl nezaměstnaný zvyklý, a jakým způsobem vedl svůj běžný pracovní den. Jedné z respondentek se psychický stav nezhoršil proto, že přišla o zaměstnání, ale proto, že je její dcera vážně nemocná. Takže je patrné, že jsou v životě jisté priority, které dokážou vše změnit. Jak již bylo zmíněno většina respondentek má více času pro sebe, takže v souvislosti s vyváženou stravou a pravidelným cvičením vidí v tomto směru zlepšení svého zdravotního stavu a s tím úzce spojeným psychickým stavem. Otázka je ale opět velmi specifická a ovlivňuje ji velké množství faktorů.

Budoucnost je něco, co zajímá každého z nás. V případě, kdy se nám zrovna nedaří, nás mnohdy drží při životě vidina lepší a zářivější budoucnosti. U našich respondentů je tomu právě tak. Všechny dotazované doufají, že brzy najdou práci, která jim jednak zajistí finanční stabilitu rodiny, ale také navrátí jejich dřívějšího způsob života. V každém případě je ale zdraví to nejdůležitější, a tím pádem jdou finanční problémy poněkud stranou, jak uvádí jedna z respondentek. Zaměstnání a práce je nedílnou součástí existence člověka, takže je pochopitelné, že všechny naše dotazované sní o tom, že najdou to pravé zaměstnání, a budou tak moci negativní životní zkušenosti spojené s nezaměstnaností hodit navždy za hlavu.

Ve výzkumné části mé práce jsem absolvovala rozhovory s pěti respondenty, kteří ztratili zaměstnání, a jsou momentálně bez práce. Do života to pro mne byla velice cenná zkušenost, jelikož jsem si uvědomila, jak je důležité umět se vypořádat s životem a jeho nástrahami. Ztráta práce je zcela jistě negativní životní událost, a bylo nanejvýš zajímavé pozorovat, jak je každý člověk jiný, a jak se každý se svými problémy snaží vypořádat po svém. Upřímně doufám, že respondenti brzy najdou své vysněné zaměstnání, a že se jejich životy obrátí lepším směrem.

ZÁVĚR

Cíle mé bakalářské práce byly naplněny.

V teoretické části práce jsem se věnovala základnímu a zcela jedinečnému významu práce pro člověka. Charakterizovala jsem základní pojmy spojené s problematikou nezaměstnanosti a jejími druhy. Stručně jsem popsala historický vývoj nezaměstnanosti v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie, který byl klíčový pro mezinárodní programy zaměstnanosti s cílem zvýšit celkovou zaměstnanost v Evropě. V práci jsem uvedla možné životní fáze v období nezaměstnanosti, a poukázala na souvislosti mezi negativní životní zkušeností a jejím dopadem na zdravotní stav člověka. Dále jsou zmíněny rizikové skupiny občanů, kteří jsou na pracovním trhu značně znevýhodněni. Konec teoretické části mé bakalářské práce jsem věnovala zcela zásadnímu tématu, a to dopadům nezaměstnanosti na lidský život.

V empirické části mé bakalářské práce jsem se zabývala vlastním výzkumným šetřením. Prostřednictvím 5 rozhovorů jsem analyzovala dopady nezaměstnanosti na vybrané respondenty. Na základě stanovených výzkumných otázek nás zajímalo, jakým způsobem se oslovení vyrovnávají se ztrátou zaměstnání, a jaké sociální, zdravotní či jiné problémy je momentálně sužují. Dále v jaké míře jsou respondenti ovlivněni z hlediska financí, zdravotního stavu, partnerského života, ale třeba i zda na základě nezaměstnanosti změnilí své životní priority.

V České republice je současná míra nezaměstnanosti něco málo přes 6 procent, což je o něco méně než v minulých letech, takže by se dalo říci, že se situace vyvíjí k lepšímu, ale to nemění nic na faktu, že ztráta zaměstnání je jedna z nejméně příznivých situací v životě každého člověka, a může mít nedozírné následky, pokud se s ní člověk nedokáže vyrovnat. Prožívání negativní zkušenosti je pro každého jedince zcela individuální záležitostí, a existuje mnoho faktorů, které hrají důležitou roli v tom, jak člověk dokáže řešit problémy a situace s nimi spojené.

Jelikož jsem se narodila až po Sametové revoluci, těžko mohu odborně soudit, jak je možné, že dřív měli téměř všichni práci, respektive kdo pracovat chtěl, ten mohl, svého zaměstnání si vážil a poctivě pracoval. Dneska spousta lidí pracovat nechce. Vysoké procento nezaměstnaných zneužívá sociálních dávek a příspěvků, které stát za splnění určitých podmínek poskytuje. Snaha o navození rovnováhy jako je navýšení minimální mzdy, která je tím pádem vyšší než podpora při nezaměstnanosti, podle mého názoru nestačí. Spousta zaměstnavatelů je tímto navýšením rozhořčena a pro pokrytí minimální mzdy jsou nuceni snižovat stavy zaměstnanců. Nejsem odborník, takže si netroufám navrhnout nějaké řešení, jelikož je jasné, že není jednoduché takovýto systém pozměnit tak, aby byli všichni spokojeni. Podle mého mínění máme velké mezery v oblasti politiky, školství, zdravotnictví ale i v jiných resortech oproti některým zemím Evropy, což se podepisuje na celkové podobě a prosperitě naší vlasti.

SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: SLON, 2003, 140 s. ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, Božena a kolektiv. *Nezaměstnanost: Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Graga Publishing, 2002, 240 s. ISBN 80-247-9006-8.

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLEBOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. Vyd. 2. Praha: Graga Publishing, 2013, 192 s. ISBN 978-80-247-42823.

BUCHTOVÁ, Božena. *Psychologické a medicínské aspekty nezaměstnanosti = Psychological and medical aspects of unemployment: Brno, 16.11.2000: [sborník referátů z mezinárodní konference]*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, 79 s. ISBN 80-210-2425-9.

BUCHTOVÁ, Božena. *Psychologie a nezaměstnanost: zkušenosti a praxe: sborník referátů z mezinárodní konference "Psychologie a nezaměstnanost. Zkušenosti a praxe" konané dne 24. června v Brně = Psychology and unemployment : experience and practice*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 248 s. ISBN 80-210-3457-2.

FISCHER, Slavomil a ŠKODA Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009, 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

HALÁSKOVÁ, Renáta. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2001, 93 s. ISBN 80-7042-595-4.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Otakar NĚMEC. *Lidské zdroje na trhu práce*. 2003, 199 s. ISBN 80-86419-48-7.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Sociální ochrana chudých v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007, 132 s. ISBN 978-80-245-1302-7.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. Praha: Oeconomica, 2006, 256 s. ISBN 80-245-1149-5.

KREBS, Vojtěch a kolektiv. *Sociální politika*. Vyd. 2. Praha: Aspi, 2002, 376 s. 978-80-7357-276-1.

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 2., dopl. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 172 s. ISBN 80-901424-9-4.

MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, 248 s. ISBN 80-85850-61-3.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

PLESNÍK, Vladimír. *Problém dlouhodobé nezaměstnanosti*. Krnov: Reintegra, 2006, 99 s. ISBN 80-239-7140-9.

SPĚVÁČEK, Vojtěch a kolektiv. *Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty*. Praha: Linde, 2002, 525 s. ISBN 80-86131-32-7.

ŠAFRÁNEK, Ladislav. *Nezaměstnanost: jak ji neznáme a jak jí čelit*. Praha: Orego, 2011, 118. s. ISBN 978-80-87528-03-7.

ŠIMEK, Milan. *Trh práce*. Ostrava: Vysoká škola podnikání, 2005, 74 s. ISBN 80-86764-26-5.

ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠVEC, Vlastimil a HRBÁČKOVÁ Karla. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*. Zlín: Univerzita Tomáš Bati ve Zlíně, 2007, 129 s. ISBN 978-80-7318-547-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008, 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

Internetové zdroje:

Nezaměstnanost v eurozóně láme rekordy. Bez práce je 12 lidí ze sta. In: *byznys.lidovky.cz*[online]. [cit. 2016-03-20].

Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/v-eurozone-je-bez-prace-rekordnich-11-9-procent-lidi-fve-/firmy-trhy.aspx?c=A130301_111231_firmy-trhy_vsv

Fibrilace srdce: příčiny, projevy a léčba. In. *cs.medlicker.com* [online]. [cit. 2016-03-20]

Dostupné z: <http://cs.medlicker.com/87-fibrilace-srdce-priciny-projevy-a-lecba>

Exit Interviews/e-Portfolios. In. *wordpress.viu.ca* [online]. [cit. 2016-03-20]

Dostupné z: <http://wordpress.viu.ca/pb6education/exit-interview/>

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Identifikace nezaměstnaných respondentů

Tabulka č. 2 – Změna denního režimu nezaměstnaných

Tabulka č. 3 – Pozitivum na ztrátě zaměstnání

Tabulka č. 4 – Finanční situace v rodině

Tabulka č. 5 – Sebevědomí

Tabulka č. 6 – Partnerský život

Tabulka č. 7 – Fyzický a psychický stav

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Nezaměstnanost

Obrázek č. 2: Srdeční křivka

Obrázek č. 3: Rozhovor

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Míra nezaměstnanosti po roce 1989

SEZNAM ZKRATEK

tzv. – takzvaně

např. – například

apod. – a podobně

ad. – a další

aj. – a jiné

tj. – to jest

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

ZPS – změněná pohybová schopnost

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Rozhovor s respondentem č. 1

Příloha č. 2 – Rozhovor s respondentem č. 2

Příloha č. 3 – Rozhovor s respondentem č. 3

Příloha č. 4 – Rozhovor s respondentem č. 4

Příloha č. 5 – Rozhovor s respondentem č. 5

Příloha č. 1 - Rozhovor s respondentem č. 1

1) Jaký je Váš věk?

„Je mi 50 let.“

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Vysokoškolské.“

3) Jste vdaná/ženatý?

„Jsem vdaná.“

4) Jak dlouho jste nezaměstnaná/ý?

„Skoro rok.“

5) Odchod ze zaměstnání byl dobrovolný, nebo Vás zaměstnavatel propustil?

„Nedobrovolný, zaměstnavatel mi neprodloužil pracovní smlouvu, jelikož po několikátém prodloužení by se mnou musel dle zákona uzavřít smlouvu na dobu neurčitou, což je v dnešní době téměř nereálné. Dnes si všichni ředitelé škol nechávají zadní vrátka, aby Vaše místo mohli kdykoliv použít jak se jim to hodí, třeba i pro své známé a jejich právě dostudované děti. Také důchodců v resortu školství stále pracuje na můj vkus až příliš mnoho. Místo, aby si užívali zasloužený odpočinek po letech práce, a uvolnili místo mladým, a lidem v produktivním věku, tak stále přesluhují. Stanovila bych pevnou hranici pro odchod do důchodu, a využívala bych jejich výpomoci v případech, kdy třeba okamžitě nelze zajistit aprobovaný zástup za nějakého učitele.“

6) Jaká byla reakce Vašeho okolí, rodiny a přátel?

„Popravdě byli všichni téměř v šoku, jelikož si mysleli, že člověku v mém věku, s 20 -ti letou praxí v oboru a dobrým hodnocením, se to nemůže stát. Mylně se totiž všichni domnívají, že učitelů je dnes nedostatek. Ve skutečnosti je to přesně naopak. Sehnat místo učitelky na Přerovsku téměř malý zázrak.“

7) Shledáváte nějaké pozitivum na ztrátě práce?

„Především více času pro sebe, své osobní koníčky a zájmy, možnost bilancovat a hlavně zrelaxovat vyčerpanou psychiku a odbourat stres, kterého je ve školství více než dost. Dále je více času na rodinu, dohnat vše, co se běžně při každodenním shonu a stereotypu nestihá, důkladnější úklid celého bytu, vyžehlit všechno prádlo, umýt všechna okna, prostě dát si byteček takzvaně do pucu. Věnovat se pejskovi, navštívit přátele, udělat si pěkný účes, make - up, pleťovou masku, nehty, zajít ke kadeřníkovi, na preventivní prohlídky, za rodiči, prostě je prostor na celkovou údržbu ve všech směrech.“

8) Změnil se Váš denní režim oproti době, kdy jste chodil/a do práce?

„Samozřejmě, ráno si ráda pospím a doženu ten běžný spánkový deficit všedních dnů. Všechno dělám tak nějak beze spěchu a vkladu. Mám čas věnovat se více zdravé výživě, vymýšlet a připravovat si jídelníček, na který při pracovním procesu nezbyvá čas a hlavně energie. Během dne je příjemné si něco přečíst, zacvičit si, když se mi právě chce a mám na sport náladu a chuť. Podívat se na jakýkoliv pořad, pustit si film v kteroukoliv denní i noční hodinu a nemít obavu, že druhý den budu jako mátoha. Zajít si do města po nákupech v době, kdy je město dopoledne poloprázdné, prostě je to úplně jiné, pohodovější.“

9) Jaký dopad má nezaměstnanost na finanční situaci ve Vaší rodině?

„Po skončení 5 -ti měsíčního období, po které jsem pobírala státní podporu, přišla tvrdá realita, kdy je potřeba vyjít s jedním platem. Což není legrace, zvláště pokud máte dítě na sportovní škole a je potřeba poplatit spoustu sportovních aktivit, poplatků a kurzů. Snažím se stále hledat alespoň nějakou brigádu, ale většinou berou jako brigádníky mladé lidi a studenty. Mé zkušenosti jsou v tomto směru negativní. Na většinu výběrových řízení mě ani nepozvali. Manžel tudíž shání zakázky mimo úvazek v práci a ve volném čase pracuje. Jinak nám vypomáhá tchýně, která nakupuje do domácnosti potraviny v akci i pro nás, dceři přispívá na oděvy a obuv. Nejhorší je období Vánoc, kdy je potřeba se uskromnit s nákupy potravin a hlavně dárků, v zimě zrušit lyžařské aktivity, na to opravdu nezbyvá. Kupovat levnější oblečení, omezit se jen na to nejnужnější.“

10) Má nezaměstnanost vliv na Váš partnerský život?

„Určitě, hlavně v negativním smyslu, hádáme se kvůli různým výdajům, pokud má peníze jen jeden z partnerů, tak se vždy objeví spory a ten druhý si připadá jako ubožák, který

momentálně musí držet pusu a krok a přichází někdy i výčitky. Potěšilo mne ale, že mě manžel do ničeho nenutí. Právě naopak, vždycky říká, že to nějak zvládneme. A já abych ze sebe nedělala „blbce“ a nachodila dřít za pár korun.“

11) Ovlivnila nějakým způsobem ztráta zaměstnání Vaše děti?

„Nemohu jim dopřát, to co bych chtěla a mrzí mě to, ale díkybohu jsou děvčata rozumná a většinou to chápou. Někdy poprosíme babičky a všechno se nějak zvládne.“

12) Musíte se v něčem omezovat?

„Samozřejmě, v podstatě kupuji jen nutné potraviny a snažím se neutrácet za tzv. pochutiny a blbinky, bez kterých se dá obejít. S nákupem oděvu a obuvi se také musíme uskromnit a kupujeme hlavně dětem.“

13) Jak jste na tom se svým sebevědomím?

„Myslím, že dobře. Této části mé osobnosti to zatím nijak neublížilo. Když jsem v zimě umývala výlohy v obchodě, tak jsem sice vnímala ty podivné obličejy a grimasy těch, co kolem procházeli, ale nijak mě to nerozhodilo, naopak. V duchu jsem si říkala, že jsem na sebe pyšná, že to zvládám a nestydím se za to, co dělám, i když mám doma diplom. Každý může dnes přijít o místo a pak by se možná choval úplně jinak. Kdo si to nezkusí, tak nepochopí.“

14) Zhoršil nebo naopak zlepšil se Váš zdravotní a psychický stav?

„V každém případě jsem odpočínatá, vyspaná, oddechla jsem si od hlučných prostor chodeb, šaten, jídelny a vůbec. Kdo nikdy nepracoval ve škole nebo s dětmi, tak neví, že mezi dětmi je vlastně neustále hluk, akce, pohyb, spory, hádky, žalování a vše, co k nim patří. Učitel musí být neustále ve střehu, má za děti zodpovědnost, musí reagovat na vše, s čím přijdou a cokoliv řešit s rodiči žáků je dnes poměrně náročné. Často moderní mladí rodiče nechápou, že děti musí mít mantinely a hranice, režim, úctu k autoritám, bez toho to prostě nejde. Takže můj psychický stav se zatím jeví v pořádku, jen mne někdy přepadne smutek, když vidím ráno školáky, kteří proudí ulicemi, a já se jen dívám z okna. Zatím se deprese z neužitečnosti a ztráty smyslu života nedostavily, ale myslím si, že kdo je doma už dlouho, tak má asi psychické problémy. Zdravotní stav je zatím uspokojující. Jelikož mám sklony k vysokému tlaku, tak v tomto směru se určitě stav spíše zlepšil.“

15) Došlo v důsledku současné situace k přehodnocení Vašich priorit?

„Já jsem měla v životě priority vždy uspořádané v mezích svých možností, takže vždy jsou na prvním místě moje děti. Ty moc miluju, takže jsem ochotná udělat vše proto, aby se měly dobře a prožily pěkné dětství. Nikdy jsem nebyla rozmazlená a rozhazovačná ani přehnané parádivá. O to je to pro mne jednodušší, že mám finanční limity a zvládám to. Klidně místo autem jedu na kole, nebo pěšky. Nepotřebuji chodit ve značkovém oblečení a nosit drahé kabelky, doplňky a být módní ikonou a nakupovat v butiku. Klidně si koupím triko Vietnamců, hlavně, že se mi líbí a cítím se v něm dobře. Zkrátka nejsem snob, a na nic jsem si nikdy nehrála. Vždycky mi vadilo, když si kolegyně v kabinetě předváděly své nové značkové modely, srovnávaly ceny a prohlašovaly, že by si u Vietnamců nikdy nic nekoupily. Já s tím problém nemám. Na svých prioritách asi ani nemám co měnit.“

16) Rozhodl/a jste se sebevzdělávat a zvyšovat si kvalifikaci?

„To zatím ne, i když bych potřebovala doplnit počítačovou gramotnost. Spíše se snažím zdokonalovat doma. Pomáhají mi v tom dcery. Co se týká mé kvalifikace jsem spokojená, nemám žádné vyšší ambice na vedoucí místa. Učit mě baví a myslím, že mě mají děti rády. Nedovedu si představit, že bych dělala něco jiného. Práce učitele není stereotypní a je založená na kreativitě každého učitele. Nevím, co by mě mohlo bavit. V mém věku bych se asi už těžko někde prosazovala. Setkávám se většinou s tím, že požadavky na nějaké místo jsou omezeny věkem, do kterého už nespádám. Lidé kolem padesátky to už mají velmi nelehké sehnat práci v jiném oboru. Vzdělávací programy a semináře pro pedagogy jsou finančně náročné, takže pokud jsem v práci, tak se určitě snažím zvyšovat si kvalifikaci, rozšiřovat obzory, používat nové metody a zkušenosti jiných. Tyto projekty hradí zaměstnavatel.“

17) Došlo v důsledku nezaměstnanosti k uchýlení se k nějaké návykové látce, např. cigarety, alkohol?

„To v žádném případě, možná jen sem tam něco na spaní. Ale to je běžné i u lidí, co práci mají. Jen někdy prostě přemýšlím, proč mám v životě smůlu, protože všechny mé kamarádky stejného věku už dávno mají stálé místo a nikdy nepoznaly na vlastní kůži, co to znamená, nenastoupit jednoho dne do práce.“

18) Změnil se Váš názor na ekonomiku ČR její politiku zaměstnanosti?

„Přiznám se, že politiku moc nesleduji, jen zprávy a to ještě ne denně. Ale co vím zcela určitě, že mladí lidé v našem státě to nemají jednoduché. Při dnešních cenách bytů, potravin, dětské výbavy a plen, bude asi nelehké zakládat rodinu bez finanční pomoci rodičů. Splácet hypotéky na byty po mnoho let je v dnešní nejisté a každý na to nemá odvalu. Pokud začínáte opravdu od nuly a nemáte naspořenou značnou částku, tak se asi nepohrnete do zakládání rodiny. Věk matek prvorodiček se posunuje až někam ke 30 letům. Nejprve kariéra, práce, peníze. Někteří mladí se vůbec netají tím, že nechtějí v dnešní době mít děti vůbec! Chtějí si užívat, dlouho studovat a klasickému rodinnému životu se doslova vyhýbají. Ani stát dnes mladým lidem situaci nijak neulehčuje a nepomáhá jim. Problém vidím také v tom, že dnes nepřijímají mladé na místa bez praxe a oni nemají tu praxi mnohdy jak získat. Podnikání dnes znamená pracovat od rána do večera, shánět zakázky a v podstatě neustálá nejistota. Korupce je značná, podplácení stále funguje a kdo nemá známosti, je na tom špatně. To vím z vlastní zkušenosti. Pokud se dnes za vás někdo nepřimluví, tak vás nepozvou ani na výběrové řízení. Politici by měli něco udělat pro podporu mladých rodin s dětmi a zamezit diskriminaci nezaměstnaných po 50. roce věku.“

19) Máte pocit, že aktivita v hledání si nové práce pomalu klesá?

„Tak, svoje životopisy už mám rozeslané na všechny základní školy v okolí již léta. Občas se mi někdo ozve, ale bohužel pohořím na neznalosti anglického jazyka. Pořád se ptám známých, zda nevědí o nějakém brzkém těhotenství kolegyně nebo zda prostě neví o novém místě, v hledání práce určitě nepolevuji a doufám, že se časem situace obrátí k lepšímu.“

20) Jak vidíte Vaši nejbližší budoucnost?

„Doufám, že v brzké době se dozvím o nějakém záskoku. Většinou to bývá náhlá dlouhodobá nemoc, nebo rizikové těhotenství. Zase to ale bude jen na určitou dobu. Mám velké obavy z toho, že až do konce své kariéry budu stále poletovat ze školy na školu a žít v nejistotě. To mi hodně vadí, že ve svém věku po 20 letech praxe nemám stálé místo. Už nevím, co bych pro to měla více udělat. Přesto, že se za mne již postavily i rodiče žáků z mé třídy a přály si, abych jejich děti učila dále, vždy se ředitel rozhodl mne propustit a přijmout někoho nového, přesto, že byl i on s mou prací spokojen. Na školách probíhá neustálý boj o žáka a tím trpíme i my, učitelé. Nerozumím tomu a i mé okolí to nechápe, proč tomu tak je. Kde je chyba a co by se mělo změnit. Když jsem nastoupila poprvé

do práce po ukončení studií, dostala jsem místo a smlouvu nastálo. Něco je v systému špatně. Ale to my, řadoví učitelé, bohužel, nevyřešíme. Naše práce je dle mého názoru dnes nedocenená a neohodnocená“

Příloha č. 2 – Rozhovorem s respondentem č. 2

1) Jaký je Váš věk:

„25.“

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

„Vysokoškolské.“

3) Jste vdaná/ženatý?:

„Ještě ne.“

4) Jak dlouho jste nezaměstnaná/ý:

„Nezaměstnaná jsem rok a půl.“

5) Odchod ze zaměstnání byl dobrovolný, nebo Vás zaměstnavatel propustil?:

„Zaměstnavatel, ředitel jedné společnosti, mě po dvouroční spolupráci propustil z důvodu nadbytečnosti. V tu chvíli jsem se cítila opravdu naštvaně, protože si myslím, že jsem byla dobrý pracovník, o čemž mě často zaměstnavatel ubezpečoval. Bohužel při ukončení smlouvy mi bylo řečeno, že potřebuje snížit počet míst, a jelikož jsem byla služebně nejmladší, dostala jsem tzv. padáka. Jedna věc mě na tom ale připadala nefér. Dvě z mých kolegyně již byly v důchodovém věku, přesto v práci zůstat mohly. Místo aby raději uvolnily pozici pro mladé lidi, co potřebují peníze.“

6) Jaká byla reakce Vašeho okolí, rodiny a přátel?

„Jelikož vždy v práci panovala spokojenost ze strany zaměstnavatele i z mé strany, a přátelé i rodina to věděli, v první chvíli byli v šoku. I proto, že někteří moc dobře vědí, co to znamená přijít o práci. Naopak jsem jim velmi vděčná za to, jak mě podpořili a podporují dodnes. Ať už co se týká peněz i psychické podpory.“

7) Shledáváte nějaké pozitivum na ztrátě práce?

„Samozřejmě to pozitivní vidím hlavně v tom, že mám více času úplně na všechno. Jako zaměstnaná jsem většinu dne strávila v práci, a když přijdete domů, už toho moc nestihnete. Ted' si můžu zajít vyřídit, co potřebuji, ať už na úřady nebo do města, kdykoli

bez toho aniž bych si zařizovala v práci náhradní volno nebo dovolenou. Dalším pozitivem je, že si doma v klidu uklidím, uvařím. Také se více věnuji cvičení, což jsem při práci moc nestíhala. A jedno obrovské plus je v tom, že mám více času na rodinu a přátelé.“

8) Změnil se Váš denní režim oproti době, kdy jste chodil/a do práce?

„To určitě ano. Jako asi každý nemám ráda, když musím brzo vstávat. Takže v mém případě se tak trošku zásadně přehodil biorytmus. Ráno si klidně bez výčitek svědomí poležím. Pak si udělám, co potřebuji. Vlastně tak trošku doháním všechny resty, co se mi nakupily. Mám zároveň čas starat se i sama o sebe. Tím myslím cvičení, zdravá výživa, zajdu si ke kadeřnici. Věnuji se také více svému příteli. Večer si můžu zajít sednout s kamarády, aniž mi vadilo, že se to trošku protáhne a já bych pak musela ráno vstávat. Nebo se dívám na televizi, čtu si, a to bez ohledu na to, abych si říkala, musíš jít spát, ráno vstáváš. Alespoň v tomhle mi to, že nemám práci, vyhovuje.“

9) Jaký dopad má nezaměstnanost na finanční situaci ve Vaší rodině?

„Zatím žiju pouze s přítelem, děti nemáme, takže domácnost táhneme ve dvou, teda spíš jeden. No můžu říct, že peníze nám občas opravdu hodně chybí. I když můj bere docela slušné peníze, nemůžu si koupit všechno co bych chtěla, ale popravdě si myslím, že v dnešní době si to nemůže dovolit skoro nikdo. Ve všech obchodech sleduji akce a také si nekupuji žádné drahé oblečení. Já jsem ale nikdy taková nebyla, takže mi to vůbec nevadí. Bohužel někdy nastanou situace, kdy si řeknu, že peníze opravdu potřebuji, například nedávno se nám rozbila pračka. Já jsem měla ještě něco našetřeno, a přítel musel doplatit zbytek. Samozřejmě, že mi to vadilo, že nemůžu dát víc, ale přítel má pochopení, alespoň zatím. Také mě hodně podporuje rodina, protože vědí, že jakmile si něco najdu, všechno jim vrátím, v rámci možností.“

10) Má nezaměstnanost vliv na Váš partnerský život?

„Zatím můžu říct, že nějaké velké změny jsem si nevšimla. Samozřejmě občas se trochu pohádáme, ale partner je hodně tolerantní. Ale dřív nebo později to takhle dál fungovat nebude. Z jednoho platu se opravdu žít nedá. Partner ale ví, že si slušnou práci hledám, a zatím se musíme spokojit s finančním příspěvkem z brigád nebo z krátkodobého záskoku.“

11) Ovlivnila nějakým způsobem ztráta zaměstnání Vaše děti?

„Jelikož děti nemám, tak nemůžu na tuto otázku tak úplně odpovědět. Ale kdybychom měli třeba dvě děti, tak určitě situace, kdy máme pouze jeden plat, by byla hodně nepříjemná. Nemohla bych jim dopřát to co jiní rodiče, kteří chodí oba do práce. Kdyby třeba musely nosit levné oblečení, a nemohly jezdit na drahé školní akce, určitě by to pro ně bylo hodně stresující.“

12) Musíte se v něčem omezovat?

„No to určitě. Nakupuji teď zásadně jídlo, které je v akci. Bio potraviny, které jsem měla hodně v oblibě, teď také moc nekupuji, jelikož jsou o dost dražší než běžné potraviny. Oblečení momentálně kupuji jen to nejnnutnější. Různé výlety, víkendové pobyty nebo zimní a letní dovolená momentálně taky nepřichází v úvahu.“

13) Jak jste na tom se svým sebevědomím?

„Moje sebevědomí bych řekla že od té doby co jsem doma narostlo. Vařím si zdravá levná jídla, jím pravidelně, cvičím a musím říct že se cítím hlavně odpočatě. Mám pocit, že i vypadám lépe, než když sem chodila do práce. Myslím, že mi to dodává i takovou tu energii k hledání práce. Když se cítím dobře, podávám potom lepší výkony na pohovorech a tolik se nestydím. Od malička jsem byla silnější a hodně mi to vadilo. Teď můžu říct pravý opak. Dneska spousta zaměstnavatelů nehledí jen na to, jaké máte znalosti, a co umíte, ale i jak vypadáte.“

14) Zhoršil nebo naopak zlepšil se Váš zdravotní a psychický stav?

„Zdravotní stav, tak ten se určitě zlepšil. Je to zdravou životosprávou, kterou jsem při práci nedodržovala. A také tím, že sem něco shodila na váze, právě díky stravě a cvičení, které jsem s prací nedokázala skloubit dohromady. Nechci se vymlouvat, že za to může jenom práce, ale bohužel po příchodu k večeru domů už se mi vůbec nic nechtělo, navíc jsem se pokaždé psychicky připravovala na další den. Na oddělení, kde jsem pracovala jsme si s kolegyněmi tak úplně nesyly. Stále hledaly u mě nějakou chybu, pomlouvaly, chodily si stěžovat atd. Probíhaly neustálé hádky. Kolikrát jsem chodila do práce, a přemýšlela po cestě, co se bude dnes zase dít. Je pravda, že některé dny se mi tam ani nechtělo, ale práce mě bavila a se zaměstnavatelem jsem vycházela solidně, tak jsem si pořád říkala, že se to třebalepší. Nakonec možná to propuštění pro mě bylo nejlepší.“

15) Došlo v důsledku současné situace k přehodnocení Vašich priorit?

„Jediné co jsem přehodnotila je, že zdraví je opravdu nejdůležitější. A jak se říká „peníze budou, my nebudeme“. Jinak jsem své priority nijak zvlášť přehodnocovat nemusela. Nikdy jsem nebyla ten typ člověka, co si koupí všechno na co se podívá. Spíše jsem taková šetřivka. Díky tomu, když jsem přišla o práci, jsme ze začátku s přítelem neměli žádné zásadní problémy, protože jsem měla našetřeno a skoro jsme to nepociťovali.“

16) Rozhodl/a jste se sebevzdělávat a zvyšovat si kvalifikaci?

„V mém případě jde pouze o domácí vzdělávání, kdy si pročítám různé nové zákony, směrnice v účetnictví atd. Potom jsem taky začala chodit ke kamarádce, která bydlela 10 let v zahraničí, na doučování anglického jazyka, který je v dnešní době hodně důležitý. Navíc mi to nabídla, dalo by se říci za čokoládu, což je v mé situaci skvělé.“

17) Došlo v důsledku nezaměstnanosti k uchýlení se k nějaké návykové látce, např. cigarety, alkohol?

„Ne tak to vůbec ne. Určitě si dám někdy skleničku s kamarády, ale to jsme si dali, i když jsem byla v pracovním poměru. A nemyslím si, že bychom to nějak přeháněli, spíše je to jen takové odreagování.“

18) Změnil se Váš názor na ekonomiku ČR její politiku zaměstnanosti?

„Přiznám se, že politiku jsem nikdy nějak moc nesledovala, protože pokaždé když jsem něco shlédla, nebo si přečetla, jsem se tak akorát naštvála. Ale můj názor se nezměnil, i když jsem práci měla nebo nemám, stále mám tentýž názor, že v dnešní době je hrozně málo příležitostí pro mladé sehnat si slušné místo. Řeknou Vám, udělejte si vysokou školu, budete mít více příležitostí a pak přijdete na pohovor, a tam na vás spustí, že bohužel nemáte praxi, což je značná nevýhoda. Tak nevím, jestli není lepší zkusit se uchytit někde hned po střední, a školu si dodělat dálkově. Ale v poslední době stále častěji vidím, že pokud nemáte někde vlivnou známost, tak místo na které je vypsáný konkurz už je nejspíš obsazené neteří, vnučkou nebo známou těch co tam pracují, a vy pak jdete ze sebe udělat šaška na konkurz úplně zbytečně. Nebo pro ty v pokročilém věku, třeba kolem 50. To už jste zase pro ně moc stará a pomalá. A už Vám to tak dobře nemyslí, nebo naopak spousta zaměstnavatelů zaměstnává lidi v důchodovém věku, aby za ně nemuseli odvádět pojištění. A pak nejsou pracovní pozice pro mladé, kteří potřebují peníze. Taky mám pocit, že je spousta pracovních pozic je strašně nedocenených. Vláda napíše, jaká je v ČR minimální

mzda, ale drtivá většina lidí na ni vůbec nedosahuje. Hlavně, že oni mají pětkrát tolik. Takže můj názor se vlastně nezměnil, mám ho už dlouho stejný.“

19) Máte pocit, že aktivita v hledání si nové práce pomalu klesá?

„To si nemyslím. Aktivitu bych řekla, že mám stále stejnou. Jen bohužel není tolik nabídek, kde bych uplatnila své zaměření. Takže momentálně chodím na veškeré konkurzy, které se alespoň trochu blíží tomu, co umím, třeba administrativa nebo něco takového.“

20) Jak vidíte Vaši nejbližší budoucnost?

„Já doufám, že si v nejbližší době najdu pořádnou práci, a budeme si moct dovolit jet na dovolenou nebo si koupit nějaký víkendový pobyt s přítelem nebo, pozvat maminku někam na výlet, ta mi totiž hodně pomáhá, tak by si to zasloužila.“

Příloha č. 3 – Rozhovorem s respondentem č. 3

1) Jaký je Váš věk?

„Je mi 48 let.“

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Středoškolské.“

3) Jste vdaná/ženatý?

„Jsem vdaná.“

4) Jak dlouho jste nezaměstnaná/ý?

„Propustili mě před rokem.“

5) Odchod ze zaměstnání byl dobrovolný, nebo Vás zaměstnavatel propustil?

„Pracovní poměr se mnou byl rozvázán, protože firma, ve které jsem pracovala, ukončila svou činnost a zanikla. Proto odchod ze zaměstnání byl tak trochu smutné, firma nemohla sehnat slušné zakázky, na kterých by vydělala peníze, tak musela skončit a zaměstnanci s ní. Ani nevím, jak dopadly ostatní kolegyně, jestli si už něco našly, nebo jsou na tom jako já.“

6) Jaká byla reakce Vašeho okolí, rodiny a přátel?

„No samozřejmě to nikdo nečekal, abych byla upřímná, ani já ne. Takže nejprve nastalo takovéto první vyptávání, co se stalo, proč jsem musela odejít, jestli jsem udělala nějakou chybu v práci nebo jestli mě propustili jen tak. Když se mě ptal asi 50 člověk, už jsem z toho nebyla ani tak smutná jako našťvaná na všechny okolo ať se starají o sebe. Pak nastalo období, kdy jsem v okolí slýchávala, no co ona bude teď dělat ve svém věku? Vždyť ji nikde nevezmou. Byla jsem z toho docela frustrovaná. Naštěstí mám pár dobrých přátel kteří mě podporují a samozřejmě rodinu, na kterou nedám dopustit.“

7) Shledáváte nějaké pozitivum na ztrátě práce?

„Určitá pozitiva tu jsou. Třeba to, že více odpočívám, déle spím, mám větší čas na domácnost a kamarády. Ale u mě převažují spíše negativa, protože jsem byla spoustu let

zvyklá na to, že mám nějaký určitý režim. Ted' místo toho, abych brzo vstala, ležím celé dopoledne, jsem znuděná a nedodržuji žádnou životosprávu. Když mám chuť tak si prostě něco dám. Odpoledne si sice doma poklidím, ale že bych šla cvičit, nebo si zahrát tenis jako dřív, to už se mi nechce. Takže za mě jsou to spíše negativa.“

8) Změnil se Váš denní režim oproti době, kdy jste chodil/a do práce?

„To víte, že změnil. Tak jako asi většina lidí bez práce si ráda déle pospím. Přiznám se, že potom ještě celé dopoledne ležím u televize, než začnu něco dělat. Určitě více uklízím, než když jsem byla zaměstnaná, ale co se týká třeba nějakého cvičení, to se mi nechce, právě protože nejsem nastartovaná, tak jak jsem bývala. Je pravda že ted' o sebe nedbám tak jako dřív, protože předtím jsem byla zvyklá na denní krém, noční krém, ráno se namalovat a ted', jak nemám ten svůj režim, na to doslova kašlu. Také se dlouho do noci dívám na televizi, protože vím, že ráno nemusím vstávat.“

9) Jaký dopad má nezaměstnanost na finanční situaci ve Vaší rodině?

„U nás je dopad veliký, jelikož jsme před dvěma lety předělávali kuchyň i koupelnu a brali jsme si na to hypotéku. Bohužel v té době nikdo netušil, že bych mohla přijít o práci. Takže jsme museli úplně překopat výši splátek, a i tak je toho hodně. Plyn, elektrika, voda, splátky, potom jednorázové výdaje jako je odpad, popelnice či náhlý výdaj na auto. Když se to všechno sečte dohromady, nejde to zvládnout z jednoho platu. A to v tom nemám započítané jídlo, hygienické potřeby a podobně. Ze začátku jsme to docela zvládali, manžel byl trpělivý, půjčovali nám jeho rodiče i mí rodiče. Kromě toho nám sem tam nakoupí jídlo na celý týden nebo dovezou prací prášek. Ale vím, že takhle to nejde dělat donekonečna. Začali mezi námi hádky, obviňování, kdo za co může, jestli to vůbec někdy splatíme atd. Momentálně je situace docela v klidu, ale samozřejmě někdy ostřejší hádka přijde. Proto doufám, že v co nejbližší době se vyskytne nějaká pracovní příležitost.“

10) Má nezaměstnanost vliv na Váš partnerský život?

„To jsem již načala v předchozí otázce. Takže určitě ano. Práci bych potřebovala jako sůl, aby se mohlo všechno zase vrátit do starých kolejí. Je sice pěkné, že máme novou kuchyň nebo koupelnu, ale bohužel vidím, že ted' bych raději měla práci, klidnou situaci v domácnosti, a hned by to bylo veselejší. Neříkám, že se kvůli mé nezaměstnanosti budeme s manželem hned rozvádět. Ale ty občasné hádky, rozepře nebo to, že kolikrát spolu nemluvíme třeba 2

dny, mě hrozně štve. A pak sedím, je mi z toho na nic a říkám si, kdybych měla práci, nemusím se tady rozčilovat.“

11) Ovlivnila nějakým způsobem ztráta zaměstnání Vaše děti?

„Moje děti ani tak moc ne. Jelikož už bydlí a mou pomoc nepotřebují. Spíše teď pomáhají oni mě, jak to jen jde. Ale taky to nemůže trvat věčně. Mají své rodiny a moc peněz nazbyt nemají. Spíše bych řekla, že ztráta zaměstnání ovlivnila moje vnoučata, jelikož nemůžu být taková ta správná babička, co jde a koupí panenku, autíčko nebo je vezme do cukrárny. Při dnešních cenách bych tam místo placení týden umývala nádobí. Tohle mi hodně vadí, ale já doufám, že se to brzo změní a já jim to budu moct vynahradit.“

12) Musíte se v něčem omezovat?

„Samozřejmě. Úplně ve všem. V první řadě jídlo, pokud nám ho nepřivezou rodiče, kupuji zásadně v akcích. Kolikrát si říkám, že před manželovou výplatou budeme jíst jen suché rohlíky. Dále také nemůžu zajít ke kadeřnici nebo na kosmetiku. O cvičení v posilovně nebo jít na badminton se mi může jenom zdát. Nebo nějaký výlet s vnoučaty ten nepřichází v úvahu.“

13) Jak jste na tom se svým sebevědomím?

„Sebevědomí rapidně kleslo. Jelikož mě poslední dobou nic nebaví a sedím pořád u počítače, jen abych hledala nějaké nové pracovní nabídky, o můj zevnějšek se moc nestarám. Nejde jen o to jít ke kadeřnici či kosmetičce. Ale mé dříve oblíbené kolo, na němž jsem pravidelně jezdila do práce, leží v garáži a nezakopla jsem o něj už pěkně dlouho. Proto má fyzička hodně klesla, obličej už taky není, co býval, tak jako když jsem se o něj každý den starala a o vlasech ani nemluví. Dokonce i má dcera mě kárala, abych se sebou začala něco dělat, protože na pohovorech se nepřihlíží jen k tomu, co vím, umím, ale i k vizáži. Takže můžu říct, že se opravdu stydím, jak daleko to zašlo.“

14) Zhoršil nebo naopak zlepšil se Váš zdravotní a psychický stav?

„Můj zdravotní stav dalo by se říci, že zhoršil. Ale ne zase nějakým hrozným způsobem. Spíše jde o to, že do práce jsem jezdila na kole, pak jsem zašla na tenis nebo badminton. Taky jsem si odpočinula v sauně nebo ve vířivce. Teď, když nic nedělám, vidím rozdíly. Zaprvé cítím, že moje kondička hodně poklesla a taky mě bolí kolena. Doktor mi říkal, že to není nic hrozného, ale měla bych to rozhýbávat právě na tom kole, které jak jsem

zmínila, leží už skoro rok v garáži. A zadruhé trošku se mi zvýšil cholesterol, ale také žádná hrůza. A co můj psychický stav? No můžu říct, že psychika je v pořádku. Cítím se sem tam blbě, deprimovaně, ale vždy mě z toho někdo vytáhne. Takže, že bych třeba musela jíst prášky na uklidnění nebo na spaní k tomu jsem zatím nedošla. Doufám tedy, že k tomu ani nedojde.“

15) Došlo v důsledku současné situace k přehodnocení Vašich priorit?

„To docela ano. Zejména v tom, že je lepší si trošičku šetřit a nekupovat vše co si myslím, že zrovna potřebuji, i když nepotřebuji. Ale v tu chvíli sem to prostě musela mít, znáte to.“

16) Rozhodl/a jste se sebevzdělávat a zvyšovat si kvalifikaci?

„Ano domluvila jsem si na Úřadu práce kurz sociální pracovnice. Bohužel mi bylo sděleno, že si ho musím sama zaplatit. V naší finanční situaci jsem dlouho přemýšlela, jestli to bude mít cenu dávat tolik peněz za kurz a nakonec třeba ani žádné místo nedostanu. Proto jsem se byla ptát v domovech důchodců, zda budou nabírat nové pracovní síly. Dozvěděla jsem se, že nabírají pořád, jelikož mají nedostatek pracovníků, ale že musím mít udělaný právě kurz sociální pracovnice. Proto jsem se rozhodla to zkusit, nějaké peníze jsme ještě dali dohromady. Momentálně kurz dodělávám, na praxi jsem byla v jednom z domovů, moc se mi tam líbilo a vedení se mnou bylo taky spokojené. Tak doufám, že jakmile si kurz dodělám, zaměstnají mě na stálo.“

17) Došlo v důsledku nezaměstnanosti k uchýlení se k nějaké návykové látce, např. cigarety, alkohol?

„Tak to absolutně ne. Cigarety jsou mi odporné a to, že si sem tam dám skleničku vína, mi nepřipadá nijak zvláštní. A pravdou je, skleničku jen zřídka, protože to taky není nejlevnější.“

18) Změnil se Váš názor na ekonomiku ČR její politiku zaměstnanosti?

„Když jsem měla práci, moc jsem se o politiku nezajímala. Pravda je, že se o ni moc nezajímám ani teď, ale když vidím kolik lidí je nezaměstnaných ať už mladých nebo nás kolem 50 je mi z toho špatně. Nevím, jak to tam nahoře v politice chodí, jestli vůbec mají snahu to nějak v té naší zemi zlepšit, ale zatím to spíš vypadá tak, že se na to naši politici úplně vykašlali. Každý si hrabe na svém písečku a národ jako takový jim je jedno.“

19) Máte pocit, že aktivita v hledání si nové práce pomalu klesá?

„Jednu chvíli jsem byla tak moc bezradná, že ano. Opravdu se mi nic nechtělo. Internet jsem neprojížděla, nikde jsem se neptala, nikam sem životopisy neposílala. Ale jakmile jsem začala dělat ten kurz, okamžitě se má aktivita obrátila o 180 stupňů. Mám teď takový pocit, že mi to vyjde a začnu po roce opět pracovat a to mi dodává energii. Věřím, že vše se vrátí do starých kolejí.“

20) Jak vidíte Vaši nejbližší budoucnost?

„Teď to vidím tak, že jakmile dodělám kurz doufám, že dostanu práci v domově a začnu opět vydělávat. Doma se uklidní situace. Budeme opět všichni spokojení, povracíme peníze, bude se nám lépe splácet hypotéka, budu si moci koupit tričko, aniž bych nepočítala každou korunu a já se budu snažit, abych tam zůstala až do důchodu a nemusel se opakovat ten hrozný rok. A taky se těším, až budu moct trošku rozmazlovat ty svoje vnoučátka.“

Příloha č. 4 – Rozhovorem s respondentem č. 4

1) Jaký je Váš věk?

„23 let.“

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Středoškolské s maturitou.“

3) Jste vdaná/ženatý?

„ Zatím ne.“

4) Jak dlouho jste nezaměstnaná/ý?

„Od října, takže přes půl roku.“

5) Odchod ze zaměstnání byl dobrovolný, nebo Vás zaměstnavatel propustil?

„Měla jsem pracovní smlouvu na dobu určitou, za paní, která byla na rodičovské dovolené.“

6) Jaká byla reakce Vašeho okolí, rodiny a přátel?

„Já sem již delší dobu věděla, že jakmile se paní vrátí z rodičovské dovolené, tak budu muset místo uvolnit a žádné jiné místo ve firmě momentálně nebylo. Tím pádem nikdo nebyl překvapený, rodina i přátelé to věděli. V současné době se situace začíná trochu napínat, mamka na mě naléhá, že je nejvyšší čas si něco najít. Zatím teda bez výsledku.“

7) Shledáváte nějaké pozitivum na ztrátě práce?

„Na ztrátě mé práce shledávám spíše negativa. Ztráta práce znamená méně peněz, méně peněz znamená méně společenských akcí, takže méně zábavy a podobně... Což u mě nebylo nikdy zvykem. Děti nemám tak jsem byla zvyklá na nadstandardní život, který si teď bohužel nemůžu dovolit. Má to dopad i na moji psychiku, protože můj přítel musí vše financovat, a pro mě je to dost potupné. Jediné pozitivum, které shledávám je to, že si můžu v klidu uvařit, uklidit a hlavně vyspat se bez stresu, že zaspím do práce.“

8) Změnil se Váš denní režim oproti době, kdy jste chodil/a do práce?

„Můj denní režim se otočil o 360 stupňů. Dříve jsem byla zvyklá brzy vstát, v klidu se nasnídat, nachystat, namalovat, a s úsměvem na tváři odejít do práce. Po práci přijít domů, rychle něco uvařit, pouklízet (pokud bylo potřeba), a zajít si kam potřebuji (kadeřník, kosmetika, kamarádi, sport, zábava...). Celý týden jsem měla nabitý, jelikož jsem hodně aktivní člověk. Momentálně, když je nedostatek peněz nepřipadá drahé fitko v úvahu, s kamarády si posedím také jen občas a poněkud skromně. Ani pravidelná kosmetika nebo gelové nehty teď nemůžu platit. Většinu dnů přes týden jsem doma, takže se moc nemaluju a celkově se mi mění celý režim. K vůli chlapovi se už dávno nemaluju, to už mě přešlo.“

9) Jaký dopad má nezaměstnanost na finanční situaci ve Vaší rodině?

„Dlouho jsme s přítelem zvažovali, zda si vzít hypotéku na byt. Nakonec jsme do toho šli, a teď je to v měsíčním rozpočtu strašná pálna. Ale člověk není věštec a nemohli jsme vědět, že nenajdu třeba do měsíce práci. Jelikož nemáme děti, výdaje se týkají jen mě, přítele a naší domácnosti. Nedokážu si představit, že bychom museli žít třeba ještě dvě děti, to je nepředstavitelné. Můj chlap bere docela slušné peníze, na to že je v práci relativně jen pár let. Když byla ještě podpora z pracovního úřadu, tak jsme úbytek peněz téměř nepocítili, jak už nemám z úřadu nic, tak to tak tak utáhneme, je to hrůza ty ceny dneska. Člověk má jednu malou igelitku za tři stovky a na druhý den může jít nakupovat znovu. O nákupu oblečení ani nemluví. Nedej bože kdyby se nám pokazilo auto, které máme s přítelem napůl. To bychom ho museli nechat stát před barákem.“

10) Má nezaměstnanost vliv na Váš partnerský život?

„Můj partner je hodně tolerantní chlap. Nepočítám ale, že by táhl všechno sám nějak dlouho. Má něco našetřeno, a každou výplatu ať se snažíme, jak se snažíme, přešvihneme ve výdajích výši jeho platu, takže je otázkou času, kdy peníze před výplatou prostě nebudou, a toho se docela děsím. Začínám mít trošku výčitky svědomí a snažím se mu to nějak vynahradiť. Vařím mu jeho oblíbená jídla a tak nějak mu splním, co mu na očích vidím, protože si to zaslouží, jo na přítele sem měla stěsť. Stalo se, že sme se teda už párkrát chytli ohledně peněz, ale nic závažného. Ještě je tu jedna věc, tchyně, se kterou se nemáme v lásce, se pořád plete do našich věcí, nosí mě vidí jako neschopnou a občas se nebojí mi to natvrdo říct. Přítel se mne ale zastane, takže to nakonec nechám být. Není to ale příjemné.“

11) Ovlivnila nějakým způsobem ztráta zaměstnání Vaše děti?

„Děti ještě nemáme, a v nejbližší době ani neplánujeme. Děti chceme, až bude byt podle našich představ a až budou našetřené nějaké slušné peníze na vychovávání prcka. Ale jak sem říkala, představa, nakupovat a mít výdaje ještě za děti, tak vůbec nevím, jak bychom to utáhli.“

12) Musíte se v něčem omezovat?

„Omezuju se úplně ve všem, jídlo, oblečení, kravinky do bytu, společenské akce, výlety, nehtičky a další věcičky, které sem brala jako samozřejmost pro svoji maličkost. Permanentka do fitka, která stojí přes tisíc korun, teď taky není prioritní, což mě opravdu hodně vadí, protože mě to tam hodně baví. Každý se diví, že neběhám v přírodě zadarmo, ale každý to má jinak, a mě to ve fitku prostě baví. Ani domácí cvičení mi moc nejde. Takže trošku šly kilečka nahoru, a začíná mě to malinko děsit. Ale žádnou paniku, na jaře a v létě se zkusím trochu zase pravidelně hýbat a kdo ví, třeba už v létě bude i na tu permanentku.“

13) Jak jste na to se svým sebevědomím?

„Podstatně hůř, ale pořád se to dá zvládnout. Mám skvělou rodinu, přátele a kamarády, kteří mě podrží v každé situaci. Někdy si říkám, proč tamten či onen má práci, a já ne. Vždy si ale naopak musím říct, hlavu vzhůru, všechno dobře dopadne.“

14) Zhoršil nebo naopak zlepšil se Váš zdravotní a psychický stav?

„Ani v jednom případě se nedá mluvit o zlepšení. Psychický stav je spojen se stavem zdravotním. Jelikož se cítím nedocenená a současně tak trochu nadbytečná, tak mi není moc dobře. Bývám často bez nálad, což se občas projeví na konfliktech s přítelem. Není to časté, ale stává se to. K depresím jsem díky bohu ještě nedošla a doufám, že ani nikdy nedojdu. Po zdravotní stránce mi trošku padá fyzička a kilečka jdou nahoru, právě kvůli již řečeným problémům s pravidelným placením posilovny, což mi na náladě moc nepřidá. Ale hned jak to půjde, dám se zase pěkně dohromady.“

15) Došlo v důsledku současné situace k přehodnocení Vašich priorit?

„Mojí hlavní prioritou vždycky bylo mít krásný byt, což už se mi splnilo. Chápajícího a milujícího muže, na toho si také nemůžu vůbec stěžovat. A jako poslední hlavní priorita je rodina, která v této situaci není možná, tak se musí dočasně odložit. V životě je ale

nejdůležitější zdraví, a tak si vždycky říkám, že to nějak dopadne, hlavně ať jsme všichni zdraví.“

16) Rozhodl/a jste se sebevzdělávat a zvyšovat si kvalifikaci?

„Jelikož nevím, jaká bude má budoucí práce (jestli by se dala propojit s dalším vzdáváním), tak se zatím do ničeho nepouštím a nechávám to pozdější dobu. Momentálně se nijak dále nevzdávám.“

17) Došlo v důsledku nezaměstnanosti k uchýlení se k nějaké návykové látce, např. cigarety, alkohol?

„Občasná cigareta a sklenka vína mi nikdy nebyla cizí. V žádném případě se nedá ale říct, že bych bez toho nemohla být. Když je špatná nálada, svolám pár kamarádek, a posedíme u dobrého pití. To vždycky zabere, a hned je mi líp po všech stránkách.“

18) Změnil se Váš názor na ekonomiku ČR její politiku zaměstnanosti?

„Změnil a nedá se hovořit o tom, že by byl kladný. Na tohle téma nerada odpovídám, protože to ve mně vyloženě vře. Stát na své občany kašle, vlastně jsou jim úplně jedno. Politici vše vidí jen na papíru, ale nikdy si nic nevyzkoušeli a vůbec neví, co se v životě normálního člověka děje. Oni mají miliony a nedokážou vyjít. A co máme říkat my, normální lidé? Nic. Nedovoláte se nikde, protože jsem úplně obyčejný člověk bez postavení, a váš názor se vůbec nebere jako důležitý. Musela bych být sprostá, kdybych měla pokračovat, proto si myslím, že bude lepší, když tuto otázku uzavřeme.“

19) Máte pocit, že aktivita v hledání si nové práce pomalu klesá?

„I přesto, že už mě to vlastně vůbec nebaví, když nevidím výsledek, jsem nepřestala hledat. Do práce se těším a doufám, že se v nejbližší době něco vyhovujícího objeví.“

20) Jak vidíte Vaši nejbližší budoucnost?

„Jestli v nejbližší době práci seženu, vše bude ok. Druhá varianta? Nad tím nechci ani přemýšlet, jednou větou: „Šlo by to z kopce“.“

Příloha č. 5 – Rozhovorem s respondentem č. 5

1) Jaký je Váš věk?

„28 let.“

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Středoškolské s maturitou.“

3) Jste vdaná/ženatý?

„Ne.“

4) Jak dlouho jste nezaměstnaná/ý?

„3 měsíce.“

5) Odchod ze zaměstnání byl dobrovolný, nebo Vás zaměstnavatel propustil?

„Musela jsem se domluvit s majitelem obchodu, že ukončíme dohodou pracovní poměr, z důvodu nutné péče o dítě.“

6) Jaká byla reakce Vašeho okolí, rodiny a přátel?

„Rodina byla srozuměna s tím, že končím v práci. Věděli to předem, takže nebyli nijak zaskočení. Nikdo mě neodsuzuje, protože moje situace je opravdu výjimečná, a zdraví mé dcery je a vždy bude na prvním místě.“

7) Shledáváte nějaké pozitivum na ztrátě práce?

„Žádná pozitiva, snad jen to, že se můžu naplno věnovat svému nemocnému dítěti. Jinak samá negativa. Peníze samozřejmě jsou z úřadů žalostné a poplatku mnoho. Takže hlavně negativa, jako nedostatek peněz a společensky sem docela izolovaná bych řekla.“

8) Změnil se Váš denní režim oproti době, kdy jste chodil/a do práce?

„Denní rytmus je zcela jiný. Nechodím do práce, takže jak si den naplánuji, a tak ho mám. Nejvíce času trávím se svou dcerou, která mě teď hodně potřebuje. Neustále má nějaké problémy s dýcháním, nedávno prodělala mononukleózu, takže s ní jsem doma. Nesmí

chodit do školky, takže jsme spolu 24 hodin denně. Pořád uklízím a snažím se vařit zdravá jídla, takže se celý den nezastavím. Prostě jeden velký kolotoč.“

9) Jaký dopad má nezaměstnanost na finanční situaci ve Vaší rodině?

„Zásadní. Beru teď ještě nějakou podporu z úřadu práce, ale na pokrytí všech výdajů to bohužel nestačí, ať dělám, co dělám. Výdaje jsou vysoké. Nájem, auto, veškeré léky pro dceru, lázně. Pojišťovna proplácí minimum, takže si dokážete představit ty sumy. Nedávno jsme s malou byla hospitalizovaná, což byla samozřejmě nemalá částka. Mám něco našetřeno, ale už teď jsem nucena na úspory sahat, a jsem zvědavá, jak tohle dopadne. Rodiče se snaží mi pomoci jak mnohou, ale také nemají peněz nazbyt, spíše kupují něco pro malou, často mi ji maminka hlídá, když mám litaní a vyřizování. Neodmítnu nic. Mám plnou hlavu své nemocné holčičky, takže radši ani nepřemýšlím, jak to v budoucnu zvládneme, teď se soustředím hlavně na to, aby byla v pořádku.“

10) Má nezaměstnanost vliv na Váš partnerský život?

„Partnera nemám. Otec malé si našel jinou přítelkyni a odešel od nás. S dcerou mi nepomáhá a peníze na ni posílá dost nepravidelně, což mi činí velké problémy. Tohle je pro mě hodně bolestivá věc, takže jen stručně.“

11) Ovlivnila nějakým způsobem ztráta zaměstnání Vaše děti?

„Vždycky jsem chtěla svému dítěti snést modré z nebe. Finančně jsem na to opravdu špatně, takže si nemůžu dovolit skoro nic, než jen základní potřebné věci. Nemůžu jí kupovat hračky ani nové oblečení. Nejezdíme na výlety, ani nechodíme po bazénech. Snažím se, aby měla vše nejnnutnější, a zbytek musí počkat. Je ještě malá, takže obrečí nějakou panenku v obchodě, ale větší rozum z toho zatím nemá“

12) Musíte se v něčem omezovat?

„Omezujeme se téměř ve všem, opravdu kupuji jen to nejnnutnější. Hlavně dám většinu peněz za jídlo, léky a často jezdíme na pohotovost. Co se týče mne, tak si nekupuji nic na sebe, nechodím na kosmetiku, do restaurací, no prostě jsem každý den s malou doma. Mě to ale nevádí, všechno si klidně odpustím, hlavně když budeme mít co jíst a mít kde bydlet.“

13) Jak jste na to se svým sebevědomím?

„Já sem nikdy neměla sebevědomí moc nahoře, a v současné době je to ještě horší. Životní ideály se nekonaly, a žiju v kruté realitě. Vše se točí kolem nedostatku peněz a zdravotních problémů mé dcery. Na nějaké zvyšování sebevědomí teď ani nemám čas.“

14) Zhoršil nebo naopak zlepšil se Váš zdravotní a psychický stav?

„Po psychické stránce jsem na tom hodněbledě. Neustálý strach o dceru mě zcela vyčerpává. Někdy prosedíme celou noc v nemocnici, a ráno mám spoustu vyřizování po úřadech atd. Pořád musím myslet na to, že se její zdravotní stav nezlepší, a bude pořád nemocná. Bojím se, co bude dál, a co nás ještě potká. Zdravotně jsem na tom zaplat' pánbůh zatím dobře. Mám ale strach, že se mi na něm psychika podepíše, a budu ještě lítat kolem svých problémů. To bych se asi nadobro zbláznila. Ale klepu na dřevo, zdravotně se držím.“

15) Došlo v důsledku současné situace k přehodnocení Vašich priorit?

„Moje priority byly mít hodného chlapa, pěkný byteček, přátelé, na které se můžu spolehnout atd.. Přátelé zůstali, ale ten zbytek poněkud nevyšel. Z nepodařeného vztahu mám ale krásnou holčičku, a tím pádem je moje největší priorita její zdraví, a aby byla spokojená, a nad zbytkem už nepřemýšlím.“

16) Rozhodl/a jste se sebevzdělávat a zvyšovat si kvalifikaci?

„Samozřejmě bych chtěla, ale při mojí situaci nemůžu chodit po kurzech, školeních, a dalších vzdělávacích akcích. Prozatím alespoň studuji doma, nebo se o to alespoň snažím. Na počítači si dělám různé anglické lekce, dělám si různá cvičení a také mám doma spoustu knih angličtiny ještě ze školy. To je vše.“

17) Došlo v důsledku nezaměstnanosti k uchýlení se k nějaké návykové látce, např. cigarety, alkohol?

„Cigarety nemůžu vůbec cítit, k tomu bych se nesnížila, pokuřovat si doma v kuchyni. Ještě k tomu, když má moje dítě dýchací problémy, to bych se nehodila ani na hnůj. Co se týče alkoholu, ten si teda občas dám, tomu se nebráním. Pomůže mi na chvíli se uvolnit a nebrat vše tolik tragicky. Závislá snad nikdy nebudu, nemám na to ani peníze.“

18) Změnil se Váš názor na ekonomiku ČR její politiku zaměstnanosti?

„Tohle teda moc neřeším, mám jiné starosti. Určitě je ale všechno špatně. Spíš než zaměstnaností se teď zabývám systémem příspěvků na bydlení, zdravotní pojišťovny atd. Prostě jak si můžu trochu pomoci, jako svobodná matka. Ted' jsem chvíli neřešila nějaké pracovní pohovory a konkurzy, ale od známých sem slyšela, že je to často jenom fraška, a když člověk nemá známé, výběrové řízení prostě nevyhraje.“

19) Máte pocit, že aktivita v hledání si nové práce pomalu klesá?

„Hledat práci si budu, až budu moci dát malou do školky, ale stejně práci na plný úvazek nehledám. Pracovní doby, které mají ve firmách, jsou strašné. Nemůžu chodit domů v pět, šest hodin večer. Ani na směny to nepřipadá v úvahu. Ale poptávám se známých, na nějaké výpomoci a brigády, abych vydělala nějakou korunu.“

20) Jak vidíte Vaši nejbližší budoucnost?

„Hlavně ať je malá zdravá a máme co jíst a kde bydlet. Co bude dál se uvidí. Nikdy jsem neměla velký problém najít nějaké místo, takže jakmile se dá malá do pořádku, nějaká páce se snad najde. Všechno se točí kolem dcery, takže vše záleží na tom, jak to zvládneme.“